

پژوهشکده‌ی آمار

جمهوری اسلامی ایران

مرکز آمار ایران

پژوهشکده‌ی آمار

بررسی ویژگی‌های جمعیت و مسکن در مناطق ۲۲ گانه‌ی

شهر تهران در سرشماری عمومی نفوس و مسکن

سال ۱۳۹۰ و مقایسه‌ی آن با سال ۱۳۸۵

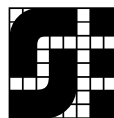
بررسی ویژگی‌های جمعیت و مسکن در مناطق ۲۲گانه‌ی شهر تهران در سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰ و مقایسه‌ی آن با سال ۱۳۸۵

حسن رنجی

جمیله عرفانی

نصرت‌الله حق‌گو

زهرا قیومی

پژوهشکده‌ی آمار

گروه پژوهشی پردازش داده‌ها و اطلاع‌رسانی

زمستان ۱۳۹۲

پیش‌گفتار

داده‌های خام حاصل از سرشماری، اطلاعاتی در مورد خصیصه‌های مختلف جمعیت یک جامعه ارائه می‌کند، اما ارزش حقیقی آن‌ها زمانی پدیدار می‌شود که توسط کارشناسان خبره و متخصصان امر تحلیل و تفسیر شوند. به‌منظور دستیابی به این مهم، پژوهشکده‌ی آمار اقدام به انجام طرح‌های مطالعاتی در ابعاد گسترده در زمینه‌ی تحلیل ویژگی‌های جمعیتی، مسکن، امکانات و تسهیلات و مهاجرت نموده است که در هر یک از این طرح‌ها از نظرهای پژوهشگران و صاحب‌نظران اجتماعی، اقتصادی و آماری استفاده می‌شود.

مجموعه‌ی حاضر یکی از طرح‌های انجام شده در این زمینه است که به بررسی ویژگی‌های جمعیت و مسکن در مناطق ۲۲گانه‌ی شهر تهران بر اساس داده‌های مستخرج از سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰ می‌پردازد و امید است راهگشای بخشی از نیازهای کاربران باشد. آمار و شاخص‌های عددی که در این مجموعه ارائه شده است می‌تواند به برنامه‌ریزان و مدیران دست اندر کار اداره‌ی شهر تهران برای ارتقای نحوه‌ی اداره‌ی شهر یاری رساند.

این بررسی در گروه پژوهشی پردازش داده‌ها و اطلاع‌رسانی پژوهشکده‌ی آمار با همکاری آقایان حسن رنجی و نصرت‌الله حق‌گو، و خانم‌ها جمیله عرفانی و زهرا قیومی (همگی از کارشناسان مرکز آمار ایران) اجرا شده است، که از ایشان تشکر و قدردانی می‌شود. پژوهشکده‌ی آمار در انجام این بررسی از همکاری‌های مالی و فنی صندوق جمعیت سازمان ملل متحد (UNFPA) بهره برده است که از همکاری آن سازمان صمیمانه تشکر می‌شود. از خوانندگان محترم تقاضا می‌شود نظرات اصلاحی خود را در ارتباط با محتوای مجموعه‌ی حاضر به گروه پژوهشی پردازش داده‌ها و اطلاع‌رسانی پژوهشکده‌ی آمار منعکس نمایند.

گروه پژوهشی پردازش داده‌ها و اطلاع‌رسانی

پژوهشکده‌ی آمار

فهرست

مقدمه	۱
فصل ۱: تعاریف و مفاهیم	۷
فصل ۲: جمعیت و خانوار	۲۵
فصل ۳: ویژگی‌های اجتماعی افراد	۶۵
فصل ۴: امکانات، تسهیلات و مسکن خانوار	۱۵۷
فصل ۵: ویژگی‌های واحدهای مسکونی	۱۸۹
فصل ۶: نتیجه‌گیری	۲۱۷
مرجع‌ها	۲۲۱

فهرست جدول‌ها

- جدول ۱-۲- توزیع جمعیت و خانوار شهر تهران به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۲۶
- جدول ۲-۲- جمعیت شهر تهران از سال ۱۳۳۵ تا ۱۳۹۰ ۲۸
- جدول ۳-۲- جمعیت و نسبت جنسی شهر تهران به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۲۹
- جدول ۴-۲- توزیع جمعیت شهر تهران بر حسب گروه‌های عمده‌ی سنی به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ .. ۴۲
- جدول ۵-۲- توزیع نسبی جمعیت شهر تهران بر حسب گروه‌های عمده‌ی سنی به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۴۳
- جدول ۶-۲- توزیع خانوارهای معمولی ساکن شهر تهران بر حسب نوع خانوار به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۴۴
- جدول ۷-۲- توزیع نسبی خانوارهای معمولی ساکن شهر تهران بر حسب نوع خانوار به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۴۶
- جدول ۸-۲- مقایسه‌ی توزیع خانوارهای معمولی ساکن شهر تهران بر حسب نوع خانوار در سال ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ به تفکیک مناطق شهرداری ۴۸
- جدول ۹-۲- بعد خانوارهای معمولی ساکن شهر تهران در سال ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ به تفکیک مناطق شهرداری ۵۰
- جدول ۱۰-۲- توزیع خانوارهای معمولی ساکن و گروهی شهر تهران بر حسب تعداد اعضای خانوار به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۵۲
- جدول ۱۱-۲- توزیع نسبی خانوارهای معمولی ساکن و گروهی شهر تهران بر حسب تعداد اعضای خانوار به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۵۴
- جدول ۱۲-۲- مقایسه‌ی تعداد خانوارهای معمولی ساکن و گروهی شهر تهران بر اساس اطلاعات سرشماری‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ بر حسب تعداد اعضای خانوار به تفکیک مناطق شهرداری ۵۶
- جدول ۱۳-۲- توزیع و توزیع نسبی خانوارهای معمولی ساکن شهر تهران بر حسب جنس سرپرست خانوار به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۵۸
- جدول ۱۴-۲- مقایسه‌ی خانوارهای معمولی شهر تهران بر اساس اطلاعات سرشماری‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ بر حسب جنس سرپرست خانوار به تفکیک مناطق شهرداری ۵۹

- جدول ۳-۱- مقایسه‌ی توزیع جمعیت شهر تهران بر اساس اطلاعات سرشماری‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ بر حسب محل تولد به تفکیک مناطق شهرداری ۶۶
- جدول ۳-۲- توزیع نسبی جمعیت شهر تهران بر حسب محل تولد به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۶۸
- جدول ۳-۳- توزیع و توزیع نسبی مهاجران وارد شده به شهر تهران به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۶۹
- جدول ۳-۴- توزیع مهاجران وارد شده به شهر تهران بر حسب استان محل اقامت قبلی به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۷۰
- جدول ۳-۵- توزیع نسبی مهاجران وارد شده به شهر تهران بر حسب استان محل اقامت قبلی به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۷۷
- جدول ۳-۶- توزیع مهاجران وارد شده به شهر تهران بر حسب محل اقامت قبلی به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۸۵
- جدول ۳-۷- توزیع نسبی مهاجران وارد شده به شهر تهران بر حسب محل اقامت قبلی به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۸۷
- جدول ۳-۸- مقایسه‌ی توزیع مهاجران وارد شده به شهر تهران بر اساس اطلاعات سرشماری‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ بر حسب محل اقامت قبلی به تفکیک مناطق شهرداری ۸۹
- جدول ۳-۹- توزیع مهاجران وارد شده به شهر تهران بر حسب مدت اقامت به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۹۳
- جدول ۳-۱۰- توزیع نسبی مهاجران وارد شده به شهر تهران بر حسب مدت اقامت به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۹۴
- جدول ۳-۱۱- توزیع مهاجران وارد شده به شهر تهران بر حسب علت مهاجرت و جنس به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۹۶
- جدول ۳-۱۲- توزیع نسبی مهاجران وارد شده به شهر تهران بر حسب علت مهاجرت و جنس به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۹۹
- جدول ۳-۱۳- توزیع جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر شهر تهران بر حسب وضع فعالیت به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۰۳
- جدول ۳-۱۴- توزیع نسبی جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر شهر تهران بر حسب وضع فعالیت به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۰۵
- جدول ۳-۱۵- مقایسه‌ی توزیع جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر شهر تهران بر اساس اطلاعات سرشماری‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ بر حسب وضع فعالیت به تفکیک مناطق شهرداری ۱۰۶
- جدول ۳-۱۶- نرخ مشارکت اقتصادی و نرخ بیکاری شهر تهران به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۰۹

- جدول ۳-۱۷- مقایسه‌ی نرخ مشارکت اقتصادی و نرخ بیکاری شهر تهران بر اساس اطلاعات سرشماری‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ به تفکیک مناطق شهرداری ۱۱۱
- جدول ۳-۱۸- توزیع شاغلان ۱۰ ساله و بیش‌تر شهر تهران بر حسب گروه‌های عمده فعالیت به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۱۲
- جدول ۳-۱۹- توزیع نسبی شاغلان ۱۰ ساله و بیش‌تر شهر تهران بر حسب گروه‌های عمده فعالیت به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۱۸
- جدول ۳-۲۰- توزیع شاغلان ۱۰ ساله و بیش‌تر شهر تهران بر حسب گروه‌های عمده شغلی به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۲۵
- جدول ۳-۲۱- توزیع نسبی شاغلان ۱۰ ساله و بیش‌تر شهر تهران بر حسب گروه‌های عمده شغلی به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۲۸
- جدول ۳-۲۲- توزیع شاغلان ۱۰ ساله و بیش‌تر شهر تهران بر حسب وضع شغلی به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۳۲
- جدول ۳-۲۳- توزیع نسبی شاغلان ۱۰ ساله و بیش‌تر شهر تهران بر حسب وضع شغلی به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۳۴
- جدول ۳-۲۴- توزیع و توزیع نسبی جمعیت شناور شهر تهران به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۳۷
- جدول ۳-۲۵- مقایسه‌ی جمعیت شناور شهر تهران بر اساس اطلاعات سرشماری‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ به تفکیک مناطق شهرداری ۱۳۸
- جدول ۳-۲۶- توزیع جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر شهر تهران بر حسب جنس و وضع زناشویی به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۴۰
- جدول ۳-۲۷- توزیع نسبی جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر شهر تهران بر حسب جنس و وضع زناشویی به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۴۲
- جدول ۳-۲۸- مقایسه‌ی توزیع جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر شهر تهران بر اساس اطلاعات سرشماری‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ بر حسب وضع زناشویی به تفکیک مناطق شهرداری ۱۴۴
- جدول ۳-۲۹- توزیع جمعیت ۶ ساله و بیش‌تر شهر تهران بر حسب محل استفاده از اینترنت به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۴۶
- جدول ۳-۳۰- توزیع نسبی جمعیت ۶ ساله و بیش‌تر شهر تهران بر حسب محل استفاده از اینترنت به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۴۷
- جدول ۴-۱- توزیع خانوارهای معمولی ساکن و گروهی شهر تهران بر حسب نحوه تصرف محل سکونت به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۵۸
- جدول ۴-۲- توزیع نسبی خانوارهای معمولی ساکن و گروهی شهر تهران بر حسب نحوه تصرف محل سکونت به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۵۹

- جدول ۳-۴- توزیع خانوارهای معمولی ساکن و گروهی شهر تهران بر حسب امکانات و تسهیلات در اختیار خانوار به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۶۱
- جدول ۴-۴- توزیع نسبی خانوارهای معمولی ساکن و گروهی شهر تهران بر حسب امکانات و تسهیلات در اختیار خانوار به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۶۲
- جدول ۵-۴- مقایسه توزیع خانوارهای معمولی ساکن و گروهی شهر تهران بر اساس اطلاعات سرشماری ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ بر حسب برخورداری از امکانات و تسهیلات در اختیار خانوار ۱۶۵
- جدول ۶-۴- توزیع خانوارهای معمولی ساکن و گروهی شهر تهران بر حسب عمده‌ترین سوخت مصرفی برای ایجاد گرما به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۶۶
- جدول ۷-۴- توزیع نسبی خانوارهای معمولی ساکن و گروهی شهر تهران بر حسب عمده‌ترین سوخت مصرفی برای ایجاد گرما به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۶۷
- جدول ۸-۴- توزیع خانوارهای معمولی ساکن و گروهی شهر تهران بر حسب عمده‌ترین سوخت مصرفی برای پخت و پز به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۶۸
- جدول ۹-۴- توزیع نسبی خانوارهای معمولی ساکن و گروهی شهر تهران بر حسب عمده‌ترین سوخت مصرفی برای پخت و پز به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۶۹
- جدول ۱۰-۴- توزیع خانوارهای معمولی ساکن و گروهی شهر تهران بر حسب عمده‌ترین سوخت مصرفی برای تهیه آب گرم به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۷۰
- جدول ۱۱-۴- توزیع نسبی خانوارهای معمولی ساکن و گروهی شهر تهران بر حسب عمده‌ترین سوخت مصرفی برای تهیه آب گرم به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۷۱
- جدول ۱۲-۴- توزیع خانوارهای معمولی ساکن و گروهی شهر تهران بر حسب سوخت مورد استفاده (برای هر نوع مصرف) به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۷۲
- جدول ۱۳-۴- توزیع نسبی خانوارهای معمولی ساکن و گروهی شهر تهران بر حسب سوخت مورد استفاده (برای هر نوع مصرف) به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۷۳
- جدول ۱۴-۴- مقایسه توزیع خانوارهای معمولی ساکن و گروهی شهر تهران بر اساس اطلاعات سرشماری ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ بر حسب استفاده از گاز طبیعی، گاز مایع و برق به عنوان منبع سوخت مصرفی ۱۷۴
- جدول ۱۵-۴- توزیع خانوارهای معمولی ساکن و گروهی شهر تهران بر حسب عمده‌ترین منبع تأمین آب مصرفی برای آشامیدن به تفکیک مناطق شهرداری ۱۷۵
- جدول ۱۶-۴- توزیع خانوارهای معمولی ساکن و گروهی شهر تهران بر حسب عمده‌ترین منبع تأمین آب مصرفی برای آشامیدن به تفکیک مناطق شهرداری ۱۷۶
- جدول ۱۷-۴- توزیع خانوارهای معمولی ساکن و گروهی شهر تهران بر حسب عمده‌ترین منبع تأمین آب مصرفی برای پخت و پز به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۷۷

- جدول ۴-۱۸- توزیع نسبی خانوارهای معمولی ساکن و گروهی شهر تهران بر حسب عمده‌ترین منبع تأمین آب مصرفی برای پخت و پز به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۷۸
- جدول ۴-۱۹- توزیع خانوارهای معمولی ساکن و گروهی شهر تهران بر حسب عمده‌ترین منبع تأمین آب مصرفی برای سایر مصارف به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۷۹
- جدول ۴-۲۰- توزیع نسبی خانوارهای معمولی ساکن و گروهی شهر تهران بر حسب عمده‌ترین منبع تأمین آب مصرفی برای سایر مصارف به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۸۰
- جدول ۴-۲۱- توزیع خانوارهای معمولی ساکن و گروهی شهر تهران بر حسب منبع تأمین مصرف آب به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۸۱
- جدول ۴-۲۲- توزیع نسبی خانوارهای معمولی ساکن و گروهی شهر تهران بر حسب منبع تأمین مصرف آب به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۸۲
- جدول ۴-۲۳- مقایسه توزیع خانوارهای معمولی ساکن و گروهی شهر تهران بر اساس اطلاعات سرشماری ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ بر حسب حداقل یک نوع استفاده از شبکه آبرسانی عمومی و آب بسته‌بندی شده به عنوان منبع تأمین آب مصرفی ۱۸۳
- جدول ۴-۲۴- توزیع خانوارهای معمولی ساکن و گروهی شهر تهران بر حسب نوع محل سکونت به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۸۴
- جدول ۴-۲۵- توزیع نسبی خانوارهای معمولی ساکن و گروهی شهر تهران بر حسب نوع محل سکونت به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۸۵
- جدول ۵-۱- توزیع واحدهای مسکونی معمولی شهر تهران بر حسب مساحت زیربنا به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۹۰
- جدول ۵-۲- توزیع نسبی واحدهای مسکونی معمولی شهر تهران بر حسب مساحت زیربنا به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۹۲
- جدول ۵-۳- توزیع واحدهای مسکونی معمولی شهر تهران بر حسب امکانات و تسهیلات موجود به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۹۵
- جدول ۵-۴- توزیع نسبی واحدهای مسکونی معمولی شهر تهران بر حسب امکانات و تسهیلات موجود به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۹۷
- جدول ۵-۵- توزیع واحدهای مسکونی معمولی شهر تهران بر حسب نوع اسکلت بنا و مصالح عمده به کاررفته به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۹۹
- جدول ۵-۶- توزیع نسبی واحدهای مسکونی معمولی شهر تهران بر حسب نوع اسکلت بنا و مصالح عمده به کاررفته به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۲۰۱
- جدول ۵-۷- توزیع واحدهای مسکونی شهر تهران بر حسب سال اتمام بنا به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۲۰۳

- جدول ۵-۸- توزیع نسبی واحدهای مسکونی شهر تهران بر حسب سال اتمام بنا به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۲۰۵
- جدول ۵-۹- توزیع واحدهای مسکونی معمولی دارای خانوار شهر تهران بر حسب محل دفع فاضلاب توالی به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۲۰۷
- جدول ۵-۱۰- توزیع نسبی واحدهای مسکونی معمولی دارای خانوار شهر تهران بر حسب محل دفع فاضلاب توالی به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۲۰۸
- جدول ۵-۱۱- توزیع واحدهای مسکونی معمولی دارای خانوار شهر تهران بر حسب محل دفع فاضلاب آشپزخانه به تفکیک مناطق شهرداری ۲۰۹
- جدول ۵-۱۲- توزیع نسبی واحدهای مسکونی معمولی دارای خانوار شهر تهران بر حسب محل دفع فاضلاب آشپزخانه به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۲۱۰
- جدول ۵-۱۳- توزیع واحدهای مسکونی معمولی دارای خانوار شهر تهران بر حسب محل دفع سایر فاضلاب‌ها به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۲۱۱
- جدول ۵-۱۴- توزیع نسبی واحدهای مسکونی معمولی دارای خانوار شهر تهران بر حسب محل دفع سایر فاضلاب‌ها به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۲۱۲

فهرست شکل‌ها

- شکل ۱-۲- جمعیت شهر تهران به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۲۷
- شکل ۲-۲- جمعیت شهر تهران از سال ۱۳۳۵ تا ۱۳۹۰ ۲۸
- شکل ۳-۲- نسبت جنسی شهر تهران به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۳۰
- شکل ۴-۲- هرم سنی شهر تهران در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ ۳۰
- شکل ۵-۲- هرم سنی منطقه ۱ شهر تهران در سال ۱۳۹۰ ۳۱
- شکل ۶-۲- هرم سنی منطقه ۲ شهر تهران در سال ۱۳۹۰ ۳۱
- شکل ۷-۲- هرم سنی منطقه ۳ شهر تهران در سال ۱۳۹۰ ۳۲
- شکل ۸-۲- هرم سنی منطقه ۴ شهر تهران در سال ۱۳۹۰ ۳۲
- شکل ۹-۲- هرم سنی منطقه ۵ شهر تهران در سال ۱۳۹۰ ۳۳
- شکل ۱۰-۲- هرم سنی منطقه ۶ شهر تهران در سال ۱۳۹۰ ۳۳
- شکل ۱۱-۲- هرم سنی منطقه ۷ شهر تهران در سال ۱۳۹۰ ۳۴
- شکل ۱۲-۲- هرم سنی منطقه ۸ شهر تهران در سال ۱۳۹۰ ۳۴
- شکل ۱۳-۲- هرم سنی منطقه ۹ شهر تهران در سال ۱۳۹۰ ۳۵
- شکل ۱۴-۲- هرم سنی منطقه ۱۰ شهر تهران در سال ۱۳۹۰ ۳۵
- شکل ۱۵-۲- هرم سنی منطقه ۱۱ شهر تهران در سال ۱۳۹۰ ۳۶
- شکل ۱۶-۲- هرم سنی منطقه ۱۲ شهر تهران در سال ۱۳۹۰ ۳۶
- شکل ۱۷-۲- هرم سنی منطقه ۱۳ شهر تهران در سال ۱۳۹۰ ۳۷
- شکل ۱۸-۲- هرم سنی منطقه ۱۴ شهر تهران در سال ۱۳۹۰ ۳۷
- شکل ۱۹-۲- هرم سنی منطقه ۱۵ شهر تهران در سال ۱۳۹۰ ۳۸
- شکل ۲۰-۲- هرم سنی منطقه ۱۶ شهر تهران در سال ۱۳۹۰ ۳۸
- شکل ۲۱-۲- هرم سنی منطقه ۱۷ شهر تهران در سال ۱۳۹۰ ۳۹

- شکل ۲-۲۲- هرم سنی منطقه ۱۸ شهر تهران در سال ۱۳۹۰ ۳۹
- شکل ۲-۲۳- هرم سنی منطقه ۱۹ شهر تهران در سال ۱۳۹۰ ۴۰
- شکل ۲-۲۴- هرم سنی منطقه ۲۰ شهر تهران در سال ۱۳۹۰ ۴۰
- شکل ۲-۲۵- هرم سنی منطقه ۲۱ شهر تهران در سال ۱۳۹۰ ۴۱
- شکل ۲-۲۶- هرم سنی منطقه ۲۲ شهر تهران در سال ۱۳۹۰ ۴۱
- شکل ۲-۲۷- بعد خانوارهای معمولی ساکن شهر تهران به تفکیک مناطق شهرداری (۱۳۹۰) ۵۱
- شکل ۲-۲۸- بعد خانوارهای معمولی ساکن شهر تهران به تفکیک مناطق شهرداری (۱۳۸۵) ۵۱
- شکل ۲-۲۹- توزیع نسبی خانوارهای معمولی ساکن و گروهی بر حسب تعداد اعضای خانوار (۱۳۹۰) ۵۷
- شکل ۲-۳۰- توزیع نسبی خانوارهای معمولی ساکن و گروهی بر حسب تعداد اعضای خانوار (۱۳۸۵) ۵۷
- شکل ۲-۳۱- توزیع نسبی خانوارهای معمولی ساکن بر حسب جنس سرپرست خانوار در سال ۱۳۹۰ ۶۰
- شکل ۲-۳۲- توزیع نسبی خانوارهای معمولی ساکن بر حسب جنس سرپرست خانوار در سال ۱۳۸۵ ۶۰
- شکل ۲-۳۳- نسبت جنسی شهر تهران به تفکیک مناطق شهرداری ۶۱
- شکل ۲-۳۴- سهم مناطق شهرداری تهران از خانوارهای مؤسسه‌ای ۶۱
- شکل ۲-۳۵- درصد خانوارهای تک‌نفره‌ی شهر تهران در هر یک از مناطق شهرداری ۶۲
- شکل ۲-۳۶- درصد خانوارهای هسته‌ای شهر تهران در هر یک از مناطق شهرداری ۶۲
- شکل ۲-۳۷- درصد خانوارهای گسترده‌ی شهر تهران در هر یک از مناطق شهرداری ۶۳
- شکل ۲-۳۸- درصد خانوارهای مرکب شهر تهران در هر یک از مناطق شهرداری ۶۳
- شکل ۳-۱- توزیع نسبی مهاجران وارد شده به تهران بر حسب استان محل اقامت قبلی بر اساس سرشماری ۱۳۹۰ ۸۴
- شکل ۳-۲- سهم مناطق شهرداری از مهاجران وارد شده به شهر تهران بر اساس سرشماری ۱۳۹۰ ۸۳
- شکل ۳-۳- مقایسه توزیع نسبی مهاجران وارد شده به شهر تهران بر حسب محل اقامت قبلی بر اساس سرشماری ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ ۹۲
- شکل ۳-۴- توزیع نسبی مهاجران وارد شده به شهر تهران بر حسب مدت اقامت بر اساس سرشماری ۱۳۹۰ ۹۵
- شکل ۳-۵- توزیع نسبی مهاجران وارد شده به شهر تهران بر حسب علت مهاجرت بر اساس سرشماری ۱۳۹۰ ۱۰۲
- شکل ۳-۶- توزیع نسبی مهاجران وارد شده به شهر تهران بر حسب علت مهاجرت به تفکیک جنس بر اساس سرشماری ۱۳۹۰ ۱۰۲
- شکل ۳-۷- توزیع نسبی جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر شهر تهران بر حسب وضع فعالیت در سال ۱۳۹۰ ۱۰۷

- شکل ۳-۸- مقایسه‌ی توزیع نسبی جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر شاغل و بیکار شهر تهران بر اساس اطلاعات سرشماری‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ ۱۰۷
- شکل ۳-۹- توزیع نسبی جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر غیر فعال شهر تهران در سال ۱۳۹۰ ۱۰۸
- شکل ۳-۱۰- نرخ مشارکت اقتصادی شهر تهران در سال ۱۳۹۰ ۱۱۰
- شکل ۳-۱۱- نرخ بیکاری شهر تهران در سال ۱۳۹۰ ۱۱۰
- شکل ۳-۱۲- توزیع نسبی شاغلان ۱۰ ساله و بیش‌تر شهر تهران بر حسب گروه‌های عمده فعالیت در سال ۱۳۹۰ ۱۲۴
- شکل ۳-۱۳- توزیع نسبی شاغلان ۱۰ ساله و بیش‌تر شهر تهران بر حسب گروه‌های عمده شغلی در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ ۱۳۱
- شکل ۳-۱۴- توزیع نسبی شاغلان ۱۰ ساله و بیش‌تر شهر تهران بر حسب وضع شغلی در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ ۱۳۶
- شکل ۳-۱۵- درصد جمعیت شناور شهر تهران به تفکیک مناطق شهرداری در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ ۱۳۹
- شکل ۳-۱۶- توزیع نسبی جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر شهر تهران بر حسب وضع زناشویی در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ ۱۴۵
- شکل ۳-۱۷- درصد مهاجران وارد شده به شهر تهران در هر یک از مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۴۸
- شکل ۳-۱۸- درصد مهاجرت برای جستجوی کار یا کار بهتر در هر یک از مناطق شهرداری تهران در سال ۱۳۹۰ ۱۴۸
- شکل ۳-۱۹- نرخ بیکاری در هر یک از مناطق شهرداری تهران در سال ۱۳۹۰ ۱۴۹
- شکل ۳-۲۰- نرخ مشارکت اقتصادی در هر یک از مناطق شهرداری تهران در سال ۱۳۹۰ ۱۴۹
- شکل ۳-۲۱- درصد شاغلان در هر یک از مناطق شهرداری تهران در سال ۱۳۹۰ ۱۵۰
- شکل ۳-۲۲- درصد بیکاران در هر یک از مناطق شهرداری تهران در سال ۱۳۹۰ ۱۵۰
- شکل ۳-۲۳- درصد محصلان در هر یک از مناطق شهرداری تهران در سال ۱۳۹۰ ۱۵۱
- شکل ۳-۲۴- درصد جمعیت شناور در هر یک از مناطق شهرداری تهران در سال ۱۳۹۰ ۱۵۱
- شکل ۳-۲۵- درصد افراد دارای درآمد بدون کار در هر یک از مناطق شهرداری تهران در سال ۱۳۹۰ ۱۵۲
- شکل ۳-۲۶- درصد افراد خانه‌دار در هر یک از مناطق شهرداری تهران در سال ۱۳۹۰ ۱۵۲
- شکل ۳-۲۷- درصد مردان هرگز ازدواج نکرده در هر یک از مناطق شهرداری تهران در سال ۱۳۹۰ ۱۵۳
- شکل ۳-۲۸- درصد مردان بی‌همسر در هر یک از مناطق شهرداری تهران در سال ۱۳۹۰ ۱۵۳
- شکل ۳-۲۹- درصد زنان هرگز ازدواج نکرده در هر یک از مناطق شهرداری تهران در سال ۱۳۹۰ ۱۵۴
- شکل ۳-۳۰- درصد زنان بی‌همسر در هر یک از مناطق شهرداری تهران در سال ۱۳۹۰ ۱۵۴

شکل ۴-۱- درصد خانوارهای مالک واحد مسکونی شهر تهران به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۶۰

شکل ۴-۲- درصد خانوارهای اجاره‌نشین شهر تهران به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۶۰

شکل ۴-۳- درصد خانوارهای معمولی ساکن و گروهی شهر تهران دارای رایانه در محل سکونت در سال ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ ۱۶۳

شکل ۴-۴- درصد خانوارهای معمولی ساکن و گروهی شهر تهران دارای خودروی سبک در سال ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ ۱۶۴

شکل ۴-۵- درصد خانوارهای معمولی ساکن و گروهی شهر تهران ساکن واحد مسکونی آپارتمانی در سال ۱۳۹۰ ۱۸۶

شکل ۴-۶- درصد خانوارهای معمولی ساکن و گروهی شهر تهران ساکن واحد مسکونی غیر آپارتمانی در سال ۱۳۹۰ ۱۸۶

شکل ۴-۷- درصد خانوارهای معمولی ساکن و گروهی شهر تهران ساکن واحد مسکونی معمولی در سال ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ ۱۸۷

شکل ۴-۸- درصد مالکان واحدهای مسکونی معمولی (در تصرف خانوار) شهر تهران در هر یک از مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۸۸

شکل ۴-۹- درصد مستأجران واحدهای مسکونی معمولی (در تصرف خانوار) شهر تهران در هر یک از مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰ ۱۸۸

شکل ۵-۱- میانگین مساحت واحد مسکونی معمولی شهر تهران به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ ۱۹۴

شکل ۵-۲- میانگین مساحت زیربنای واحدهای مسکونی مناطق شهرداری تهران در سال ۱۳۹۰ ۲۱۳

شکل ۵-۳- درصد واحدهای مسکونی با اسکلت فلزی در هر یک از مناطق شهرداری تهران در سال ۱۳۹۰ ۲۱۳

شکل ۵-۴- درصد واحدهای مسکونی با اسکلت بتونی در هر یک از مناطق شهرداری تهران در سال ۱۳۹۰ ۲۱۴

شکل ۵-۵- درصد واحدهای مسکونی ساخته شده طی سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ در هر یک از مناطق شهرداری تهران بر اساس سرشماری ۱۳۹۰ ۲۱۴

شکل ۵-۶- درصد واحدهای مسکونی ساخته شده قبل از سال ۱۳۴۵ در هر یک از مناطق شهرداری تهران بر اساس سرشماری ۱۳۹۰ ۲۱۵

مقدمه

پایتخت ۲۲۰ ساله‌ی کشور، در دامنه‌ی جنوبی رشته کوه‌های البرز با متوسط ۱۱۹۰ متر ارتفاع از سطح دریا قرار گرفته است. شهر تهران در مرکز استان تهران با مساحتی بالغ بر ۵۹۴ کیلومتر مربع واقع شده است و از نظر موقعیت جغرافیایی در ۵۱ درجه و ۸۰ دقیقه تا ۵۱ درجه و ۳۷ دقیقه‌ی طول شرقی و ۳۵ درجه و ۳۴ دقیقه تا ۳۵ درجه و ۵۰ دقیقه‌ی عرض شمالی قرار گرفته است که ارتفاع آن از ۱۷۰۰ متر در شمال به ۱۲۰۰ متر در مرکز و بالاخره ۱۱۰۰ متر در جنوب می‌رسد.

۱-۰- تهران پایتخت آقامحمدخان

برای نخستین بار آقامحمدخان قاجار تهران را که در آن زمان تنها یک دهکده‌ی کوچک بود به‌عنوان پایگاهی برای استقرار حکومت قاجار قرار داد، زیرا موقعیت نظامی و جغرافیایی تهران به‌گونه‌ای بود که پشت سرش در شمال چابک‌سواران قاجار آماده و زیر پایش در مرکز و جنوب ایران، مهم‌ترین مدعیان سلطنت، خونین‌ترین نبردها را تدارک می‌دیدند. در شرایطی که ملوک الطوائفی و خانخانی، ایران نادری را تکه تکه کرده بودند و در هر گوشه‌ای خانی سر برآورده و ادعای سلطنت می‌کرد، مهم‌ترین عامل در انتخاب پایتخت، موقعیت نظامی-جغرافیایی آن بود. کرزن (۱۸۹۲) علت انتخاب تهران به پایتختی در زمان سلسله‌ی قاجاریه را به این صورت نقل می‌کند:

«مهد و مقر خاندان قاجار استرآباد بود، ولی آن‌جا از نظر خواجه بلند پرواز نقطه‌ای دور افتاده و زیاد در جانب شرقی ایران بود و متناسب نقشه‌های مدعی تخت و تاج به نظر نمی‌رسد. تا وقتی که هنوز وضع کارش اطمینان بخش نبود و حکومت او به خطه مازندران محدود بود آقا محمد خان، ساری را اقامتگاه خویش قرار داد ولی همین که نظر و افکارش را به سوی جنوب معطوف ساخت و آرزوی قلمرو متحد ایران را به حقیقت نزدیک نمود، پایتخت مناسب‌تری مورد لزوم افتاد. از این رو تهران را برگزید و این در سال ۱۷۸۸ اتفاق افتاد.»

در خصوص سکنه‌ی دارالخلافه‌ی ناصری، کرزن (۱۸۹۲) می‌گوید:

«برآوردهای راجع به جمعیت تهران مثل محاسبه‌های دیگر آماری در ایران خالی از اختلافات فراوان نیست، ولی به من اظهار داشتند تخمینی که بیش از حد مقرون به صحت است و از روی تعداد موالید و فوت شدگان در شهر و مقدار آذوقه به بازار استنباط می‌شود مجموع سکنه فعلی را بین ۲۰۰,۰۰۰ و

۲۲۰,۰۰۰ نفر نشان می‌دهد. هر چند که بعضی از سکنه قدیمی مقدار جمعیت را بیش از ۱۷۵,۰۰۰ تن محسوب نمی‌دارند.»

۲-۰-۲- اولین سرشماری جمعیت تهران

اولین سرشماری نظام‌مند و قابل اعتنا در ایران در سال ۱۲۴۶ شمسی در زمان ناصرالدین شاه در دوره‌ای که اعتضادالسلطنه وزارت علوم و معارف را به عهده داشت، به همت میرزا عبدالغفار نجم‌الدوله، معلم ریاضی دارالفنون، در محدوده‌ی شهر تهران انجام شده است.

مساحت تهران تقریباً ۵ کیلومترمربع بود که این مساحت در مقایسه با وسعت کنونی بسیار ناچیز است. در سرشماری تهران تقریباً هیچ‌کدام از تعاریفی که در آن موقع در جهان غرب در زمینه‌ی بررسی‌های آماری و جمعیتی مورد قبول بود (نظیر: سن، شغل، وضع زناشویی، سواد و ...) به کار نرفته است. در اجرای این سرشماری که دو ماه به طول انجامید، تهران به پنج محله‌ی: ارک، عودلاجان، چالمیدان، سنگلج، بازار و محلات خارج شهر تقسیم شده بود. از کل جمعیت تهران، که ۱۵۵,۷۳۶ نفر برآورد شده، تعداد ۸,۴۸۰ نفر لشگری (سرباز، غلام، پیش‌خدمت، غلام حاضر در رکاب مبارک، توپچی، سواره نظام، مزقانچی و غلام مخصوص) بوده‌اند که معادل با ۵,۴ درصد از کل جمعیت است. در زیر برخی شاخص‌های جمعیتی آن سال شهر تهران را از هوشمند فینی (۱۳۸۵) می‌آوریم.

۲-۰-۱- توزیع مکانی جمعیت

پنج محله‌ی تهران و محلات خارج از شهر روی هم ۱۴۷,۲۵۶ نفر جمعیت غیر سپاهی داشته‌اند که توزیع جغرافیایی آن بر حسب محلات به قرار زیر است:

محله	جمعیت	درصد
ارک	۳,۰۱۴	۲
عودلاجان	۳۶,۴۹۵	۲۶
چالمیدان	۳۴,۵۴۷	۲۳
سنگلج	۲۹,۶۷۳	۲۰
بازار	۲۶,۶۷۴	۱۸
محلات خارج شهر	۱۶,۸۵۳	۱۱
کل شهر	۱۴۷,۲۵۶	۱۰۰

ارک محله‌ی اداری و دولتی تهران بوده و چنان‌که ملاحظه می‌شود نسبت به سایر محلات جمعیت زیادی

ندارد.

۲-۲-۰- وضعیت مسکن

از کل جمعیت غیر سپاهی که ۱۴۷,۲۵۶ نفر برآورد شده بود، تعداد ۱۰۱,۸۹۳ نفر ساکن خانه‌های ملکی و مابقی ساکن خانه‌های اجاره‌ای بوده‌اند. از آن‌جا که در آمار سرشماری تعداد خانوارهای ساکن در خانه‌های ملکی و اجاره‌ای ذکر نشده، نمی‌توان تعداد مالکان و مستاجران را مشخص کرد. موضوع قابل توجه این است که معمولاً در شهرهای مهاجرپذیر درصد خانه‌های اجاره‌ای بیش از خانه‌های ملکی است، در صورتی که در آن زمان با آن‌که تعداد مهاجران بیش از تهرانی‌ها بوده، باز هم میزان مالکیت بیش از اجاره‌نشینی بوده است. این امر حاکی از آن است که مسئله‌ی مسکن برای مهاجران تازه وارد به تهران دشوار نبوده و اصلاً چون تهران به تازگی به‌عنوان پایتخت انتخاب شده بود تا زمان سرشماری، هنوز به میزان قابل توجهی ظرفیت مهاجرپذیری داشته است. تعداد خانه‌ها ۹,۵۸۰ باب ذکر شده است که بدین ترتیب در هر خانه حدود ۱۵ نفر ساکن بوده‌اند. این تعداد در مقایسه با تعداد نفرات در خانه‌های امروزی مؤید وجود خانواده‌ی گسترده در تهران آن زمان است.

۳-۲-۰- توزیع جمعیت بر حسب جنس و سن

تنها اطلاعاتی که در اولین سرشماری از توزیع جمعیت غیر سپاهی شهر تهران بر حسب جنس و سن داده شده است به‌صورت زیر است:

جمعیت	طبقه‌بندی افراد
۵۳,۹۷۲	مردان بزرگ
۵۲,۳۹۰	زنان بزرگ
۲۱,۶۲۵	اطفال
۱۹,۲۶۹	جوانان
۱۴۷,۲۵۶	کل

لیکن در شرح و تفسیر این نوع دسته‌بندی جمعیت اشاره می‌شود که مقصود از اطفال، کودکان شیرخوار تا ۴ سال، جوانان، افراد ۵ تا ۱۴ سال و مردان و زنان بزرگ افرادی هستند که بیش از ۱۴ سال سن دارند.

۴-۲-۰- موقعیت شغلی و اجتماعی

ملاک طبقه‌بندی افراد از لحاظ موقعیت شغلی و اجتماعی به هیچ‌وجه با ملاک‌های سرشماری امروزی شبیه نیست و ملاکی که ظاهراً مورد توجه قرار گرفته، درجه و میزان حیثیت و مقام اجتماعی و خانوادگی افراد بوده است. لذا بر اساس نتایج سرشماری مزبور دسته‌بندی زیر برای موقعیت شغلی و اجتماعی افراد ۱۵ ساله و بیشتر تر گزارش شده است:

شغل	جمعیت
آقایان و کسبه	۴۲,۶۴۸
غلام سیاه	۷۵۶
نوکر	۱۰,۵۶۸
زنان محترمه	۴۶,۰۶۳
کنیز سیاه	۲,۵۲۵
خدمتکار	۳,۸۰۲
کل	۱۰۶,۳۶۲

۵-۲-۰- مهاجرت

نزدیک به سه چهارم جمعیت تهران را مهاجران تشکیل می‌داده‌اند و فقط ۲۶,۶ درصد از جمعیت شهر، تهرانی‌الاصل یا زاده‌ی تهران بوده‌اند. این نسبت در شرایط آن زمان تهران طبیعی به نظر می‌رسد، زیرا این شهر به تازگی به عنوان پایتخت انتخاب شده بود و در آن اوان در حال نضج گرفتن و جذب جمعیت از سایر نقاط بوده است. در توجیه این مطلب کافی است بدانیم که شهر تهران به هنگام انتخاب شدن به عنوان پایتخت جمعیتی بین ۱۵,۰۰۰ تا ۲۰,۰۰۰ نفر داشته و در حدود نیم قرن قبل از تاریخ سرشماری یعنی در سال ۱۱۹۶ شمسی این عدد به طور تخمینی به ۶۵,۰۰۰ نفر رسیده است. در سال‌های بعد نیز تا به امروز جمعیت تهران اغلب افزایشی خیلی بیش‌تر از میزان طبیعی داشته که جدول زیر گواه این موضوع است:

سال شمسی	جمعیت	میزان افزایش جمعیت نسبت به تاریخ قبل
۱۳۰۲	۲۱۰,۰۰۰	-
۱۳۱۸	۵۴۰,۰۰۰	۶۱ در هزار در سال
۱۳۲۱	۶۹۹,۰۰۰	۹۰ در هزار در سال
۱۳۲۵	۸۸۰,۰۰۰	۵۹ در هزار در سال
۱۳۲۹	۹۸۹,۰۰۰	۳۰ در هزار در سال
۱۳۳۵	۱,۵۱۲,۰۸۲	۷۳ در هزار در سال
۱۳۳۸	۱,۷۰۶,۰۰۰	۴۱ در هزار در سال
۱۳۴۲	۲,۳۱۷,۰۰۰	۸۰ در هزار در سال
۱۳۴۵	۲,۷۱۹,۷۳۰	۵۵ در هزار در سال

در اولین سرشماری شهر تهران از اشخاصی که زاده‌ی تهران نبوده‌اند فقط از اصفهانی‌ها و آذربایجانی‌ها صحبتی به میان آمده و از مابقی افراد تحت عنوان متفرقه یاد شده است. جالب‌تر این‌که در توزیع جمعیت بر حسب زادگاه عنوان «قاجار» به طور مستقل ذکر شده است. جدول زیر جمعیت غیر سپاهی تهران را در اولین سرشماری به تفکیک زادگاه نمایش می‌دهد:

زادگاه	جمعیت	درصد
قاجار	۲,۰۰۸	۱,۳
تهران	۳۹,۲۴۵	۲۶,۶
اصفهانی	۹,۹۵۵	۶,۷
آذربایجانی	۸,۲۰۱	۵,۵
متفرقه	۸۷,۸۴۷	۵۹,۶
کل	۱۴۷,۲۵۶	۱۰۰

۳-۰- سرشماری‌های نفوس و مسکن ایران در یک نگاه

همان‌طور که گفتیم نخستین سرشماری نظام‌مند ایران در سال ۱۲۴۶ در شهر تهران اجرا شد. دومین سرشماری جمعیت تهران در سال ۱۲۶۲ هجری شمسی با مسئولیت میرزا شفیع مدیر لشکر انجام گرفت. در این سرشماری کل جمعیت تهران ۱۰۶,۴۸۲ نفر برآورد گردید که حدود ۶۲ درصد سرشماری جمعیت در سال ۱۲۴۶ بود، به دلیل دقت کم‌تر این سرشماری، توجه کم‌تری به آن شده است. هر چند دلایلی نظیر قحطی و وبا برای این نقصان ذکر شده است، اما این جمعیت برای تهران آن سال صحیح به نظر نمی‌رسد. در سال ۱۲۷۷ شمسی در چهارمین سال سلطنت مظفرالدین شاه قاجار آمارگیری از ابنیه تهران صورت گرفت. با ایجاد تشکیلات جدید بلدیة در سال ۱۳۰۱ شمسی، سرشماری دیگری در تهران صورت گرفت که بر اساس آن، جمعیت تهران بالغ بر ۲۱۰,۰۰۰ نفر بود.

در سال ۱۲۹۷، به‌منظور ثبت وقایع چهارگانه، اداره‌ی ثبت احوال کشور تأسیس شد. در سال ۱۳۰۳ با تصویب آیین‌نامه‌ای، مسئولیت جمع‌آوری و مرکزیت بخشیدن به آمارهای مورد نیاز بر عهده‌ی وزارت کشور گذاشته شد. تصویب‌نامه‌ی مذکور با انجام تغییراتی، در سال ۱۳۰۷ از تصویب مجلس شورای ملی وقت گذشت و جنبه‌ی قانونی یافت و از آن زمان، اداره‌ی ثبت احوال کشور به «اداره‌ی کل آمار و ثبت احوال» تغییر نام داد. در خرداد ۱۳۱۸، اولین قانون سرشماری به تصویب مجلس شورای ملی وقت رسید. در اجرای این قانون، سرشماری جمعیت از دهم اسفند همان سال در شهر تهران و در سال‌های ۱۳۱۹ و ۱۳۲۰ در ۳۲ شهر کشور به تدریج به اجرا درآمد اما به علت وقایع شهریور ۱۳۲۰ معوق ماند. در اسفند ۱۳۳۱ «سازمان همکاری آمار عمومی» تشکیل شد، در این سال اداره‌ی آمار و سرشماری از اداره‌ی کل آمار و ثبت احوال منتزع و به سازمان همکاری آمار عمومی ملحق شد. به این ترتیب برای اولین بار سازمانی که به طور خاص وظیفه‌ی جمع‌آوری آمار را بر عهده داشت، به وجود آمد. این سازمان در اجرای قانون آمار و سرشماری مصوب سال ۱۳۳۴ به وزارت کشور وابسته گردید و نام آن به «اداره‌ی کل آمار عمومی» تغییر یافت، با تشکیل «اداره‌ی کل آمار عمومی» اولین سرشماری عمومی کشور در سال ۱۳۳۵ توسط این اداره به مرحله‌ی اجرا درآمد. در سال ۱۳۴۴ بر اساس قانون، اداره‌ی کل آمار عمومی از وزارت کشور منتزع و با نام «مرکز آمار ایران» به سازمان برنامه و بودجه‌ی وقت وابسته شد. برای اطلاع بیشتر در زمینه‌ی تاریخچه‌ی سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن، نوراللهی و نائینی (۱۳۸۵) و صالحی و نوراللهی (۱۳۸۵) را ببینید.

سرشماری نفوس ۱۳۳۵ اولین سرشماری عمومی نفوس کشور محسوب می‌شود که در آن تمامی افراد کشور شمارش شدند. سال ۱۳۳۵ را باید سال شروع سرشماری‌های نفوس نظام‌مند و علمی در کشور دانست. اجرای سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۴۵، اولین فعالیت آماری ملی مرکز آمار ایران بود. در این سرشماری از طبقه‌بندی‌ها و تعاریف و مفاهیم توصیه‌شده توسط سازمان‌های بین‌المللی استفاده‌ی بیش‌تری به عمل آمد به نحوی که اطلاعات حاصل از سرشماری مزبور قابلیت مقایسه‌ی بیش‌تری با آمارهای سایر کشورها یافت. در سال ۱۳۵۳ قانون تأسیس مرکز آمار ایران اصلاح شد و سومین سرشماری عمومی نفوس و مسکن از ۸ تا ۲۸ آبان ۱۳۵۵ اجرا شد.

در سال ۱۳۶۵ چهارمین سرشماری عمومی نفوس و مسکن در کشور و اولین سرشماری عمومی نفوس و مسکن بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ایران به مرحله‌ی اجرا درآمد. این سرشماری از نظر طرح فنی و جداول انتشاراتی از سرشماری‌های قبلی کامل‌تر است و تقریباً در همه‌ی بخش‌ها با طبقه‌بندی‌ها و تعاریف و مفاهیم بین‌المللی هماهنگی دارد. پنجمین سرشماری عمومی نفوس و مسکن کشور در آبان ۱۳۷۵ اجرا شد. در این سرشماری از فرم‌های فهرست‌برداری شرکت پست جمهوری اسلامی ایران که قبلاً به منظور تهیه‌ی مقدمات انتصاب کد پستی و کد ملی تکمیل شده بودند استفاده شد. علاوه بر این، پرسشنامه‌ی خانوار به گونه‌ای طراحی شده بود که استخراج اطلاعات آن توسط دستگاه «علامت‌خوان نوری» (Optical Mark Reader) امکان‌پذیر شد.

ششمین سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۶ تا ۲۶ آبان ۱۳۸۵ اجرا شد. سرشماری ۱۳۸۵ دارای ویژگی‌هایی است که آن را از سرشماری‌های پیشین متمایز می‌کند. این سرشماری نخستین سرشماری کشور است که روش «سرشماری توأم با نمونه‌گیری» در آن پیاده شده است. ویژگی دیگر این سرشماری استفاده از روش «تشخیص هوشمند نویسه‌ها» (Intelligent Character Recognition) در استخراج اطلاعات سرشماری است.

در سال ۱۳۸۶ بر اساس مصوبه‌ی هیئت وزیران فاصله‌ی زمانی اجرای سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن از ده سال به پنج سال کاهش یافت. سرشماری ۱۳۹۰، هفتمین سرشماری عمومی نفوس و مسکن کشور، از ۲ تا ۲۲ آبان ۱۳۹۰ در سراسر کشور اجرا شد. در این سرشماری علاوه بر پرسش درباره‌ی موضوعات پایه‌ای در حوزه‌ی جمعیت، خانوار و مسکن، موضوعات جدیدی همچون «شماره‌ی ملی»، «استفاده از اینترنت» (در سطح افراد)، «بهره‌برداری کشاورزی خانوار» و «واقعه‌ی فوت در خانوار» مورد بررسی و اندازه‌گیری قرار گرفته است. در این سرشماری برای نخستین بار گردآوری اطلاعات در سه حوزه‌ی آماری واقع در استان‌های تهران، البرز و گیلان با استفاده از دستیار رقمی شخصی (Personal Digital Assistant) انجام شد که هدف از آن کسب آمادگی برای انجام سرشماری‌های آینده با این روش بوده است.

فصل ۱

تعاریف و مفاهیم

در این فصل تعاریف و مفاهیم به کار رفته در متن گزارش را ارائه می‌کنیم. این تعاریف و مفاهیم و شاخص‌ها برگرفته از مرکز آمار ایران (۱۳۹۰)، مرکز آمار ایران (۱۳۹۱) و سازمان ملل متحد (۲۰۰۸) هستند.

جمعیت (جامعه‌ی مورد سرشماری)

اعضای همه‌ی خانوارهای معمولی ساکن، مؤسسه‌ای و گروهی که اقامتگاه معمولی آن‌ها در زمان سرشماری در ایران قرار دارد، جامعه‌ی مورد سرشماری را تشکیل می‌دهند. اعضای هیئت‌های سیاسی و سفارت‌خانه‌های خارجی در ایران و افراد خانوار آنان جزء جامعه‌ی مورد سرشماری محسوب نمی‌شوند، اما ایرانیان عضو هیئت‌های سیاسی و سفارت‌خانه‌های ایران در خارج از کشور و افراد خانوار آنان جزء جامعه‌ی مورد سرشماری محسوب می‌شوند.

خانوار معمولی

خانوار معمولی از چند نفر تشکیل می‌شود که با هم در یک اقامتگاه زندگی می‌کنند، با یکدیگر هم‌خرج هستند و معمولاً با هم غذا می‌خورند. در مواردی خانوار معمولی، می‌تواند یک نفره باشد.

خانوار معمولی ساکن

خانوارهای معمولی از نظر «سکونت» همگی وضع مشابهی ندارند و از این لحاظ به دو گروه «خانوار معمولی ساکن» و «خانوار معمولی غیرساکن» تقسیم می‌شوند. آن دسته از خانوارهای معمولی که در اقامتگاه ثابت (مکان‌های محل سکونت ساخته شده از مصالح سخت و نیز چادر ثابت، آلونک، کپر و ...) سکونت دارند به-عنوان خانوار معمولی ساکن تلقی می‌شوند.

دسته‌بندی ارائه شده برای خانوار معمولی ساکن عبارت‌اند از: خانوار تک نفره، خانوار هسته‌ای، خانوار گسترده، خانوار مرکب و نامشخص.

خانوار تک نفره: خانواری که فقط از یک نفر تشکیل شده است.

خانوار هسته‌ای: خانواری که در هر یک از گروه‌های زیر قرار بگیرد، خانوار هسته‌ای محسوب می‌شود:

- زوج بدون فرزند: خانوار دو نفره‌ای که متشکل از سرپرست خانوار و همسر وی باشد.
- زوج دارای فرزند: خانواری که متشکل از سرپرست خانوار، همسر و حدّ اقل یک فرزند باشد.
- تک والد: خانواری که شامل فقط سرپرست خانوار و فرزند یا فرزندان وی باشد.

خانوار گسترده: در صورتی که به یک خانوار هسته‌ای یا تک‌نفره یک یا چند عضو خویشاوند اضافه شود، خانوار گسترده حاصل می‌شود، به عبارت دیگر خانواری که در هر یک از گروه‌های زیر قرار بگیرد، خانوار گسترده محسوب می‌شود.

- زوج بدون فرزند به همراه خویشاوند: زوج بدون فرزندی که به همراه حدّ اقل یکی از خویشاوندان (عروس یا داماد، نوه یا نتیجه، پدر یا مادر، خواهر یا برادر، پدر یا مادر همسر، خواهر یا برادر همسر، سایر خویشاوندان) زندگی می‌کنند.
- زوج دارای فرزند به همراه خویشاوند: زوج دارای فرزندی که به همراه حدّ اقل یکی از خویشاوندان زندگی می‌کنند.
- تک والد به همراه خویشاوند: خانوار تک والدی که به همراه حدّ اقل یکی از خویشاوندان زندگی می‌کنند.
- سرپرست به همراه خویشاوند: سرپرست خانواری که به همراه حدّ اقل یکی از خویشاوندان زندگی می‌کند.

خانوار مرکب: خانواری که حدّ اقل یکی از اعضای آن در ستون بستگی با سرپرست خانوار، «غیرخویشاوند» ثبت شده است.

نامشخص: در صورتی که برای حدّ اقل یکی از اعضای خانوار در ستون بستگی با سرپرست خانوار، «اظهار نشده» ثبت شده باشد و به همین دلیل انتساب خانوار به هیچ یک از خانوارهای تعریف شده در بالا امکان‌پذیر نباشد، خانوار نامشخص گفته می‌شود.

خانوار گروهی

مجموعه‌ی افرادی که تمام یا اغلب آنان به دلیل دارا بودن شرایط خاص (به طور عمده داشتن ویژگی مشترک) اقامتگاه مشترکی را برای سکونت خود انتخاب کرده‌اند و به طور مشترک، امور زندگی در آن اقامتگاه را اداره می‌کنند، خانوار گروهی نامیده می‌شود.

وجوه تمایز خانوار گروهی با خانوار معمولی عبارت‌اند از:

- در خانوارهای گروهی بر خلاف خانوارهای معمولی، وجود فردی به عنوان سرپرست خانوار مفهوم ندارد.
- افراد خانوارهای گروهی غالباً با اراده‌ی خود، به صورت جمعی زندگی می‌کنند.
- افراد خانوارهای گروهی معمولاً با یکدیگر رابطه‌ی خویشاوندی ندارند.
- ترکیب خانوارهای گروهی از ثبات و پایداری برخوردار نیست.

خانوار مؤسسه‌ای

مجموعه‌ی افرادی که به دلیل داشتن هدف یا ویژگی مشترک با هم در یک مؤسسه زندگی می‌کنند و آن مؤسسه بنا بر مجوز یا بر اساس مقررات و ضوابط معین، مسئولیت اسکان (ارائه‌ی محل سکونت همراه با خدمات و تسهیلات) آن‌ها را برعهده دارد، خانوار مؤسسه‌ای نامیده می‌شود. نمونه‌های مشخصی از خانوارهای مؤسسه‌ای عبارت‌اند از:

- خوابگاه‌های دانشجویی که تحت مدیریت یکی از دانشگاه‌ها اداره می‌شوند (به جز خوابگاه‌های متاهلین)
- پادگان‌ها و پاسگاه‌های نظامی و انتظامی
- خانه‌های سالمندان
- شیرخوارگاه‌ها
- آسایشگاه‌های روانی
- آسایشگاه‌های معلولین
- زندان‌ها و ندامتگاه‌ها
- پانسیون‌ها
- خوابگاه‌های دانش‌آموزی

وجوه تمایز خانوار گروهی با خانوار مؤسسه‌ای عبارت‌اند از:

- مجوز خاصی برای استقرار و زندگی افراد در محل‌های اقامت خانوارهای گروهی مورد نیاز نیست.
- معمولاً مقررات معینی برای زندگی افراد در محل‌های اقامت خانوارهای گروهی وجود ندارد.
- مدیریت و سازمان خاصی برای اداره‌ی امور مربوط به زندگی افراد خانوارهای گروهی وجود ندارد.

اقامتگاه معمولی

منظور از اقامتگاه معمولی در مورد این‌گونه خانوارها، محلی است که در زمان سرشماری در آن‌جا زندگی می‌کنند، مشروط بر این‌که اقامتگاه دیگری نداشته باشند. اقامتگاه معمولی آن دسته از خانوارهای معمولی

ساکن که در زمان سرشماری بیش از یک اقامتگاه دارند، محلی است که بیش‌ترین مدت سال را در آن‌جا به‌سر می‌برند.

شهر (نقطه‌ی شهری)

منظور از شهر، هر یک از نقاطی است که دارای شهرداری باشند.

آبادی (نقطه‌ی روستایی)

آبادی، محدوده‌ای است واقع در یک دهستان، با حدود ثبتي یا عرفی مستقل و خارج از محدوده‌ی شهرها یا آبادی دیگر که به دلیل وجود فعالیت انسان در تمام یا بخشی از آن، قابل تشخیص و معمولاً دارای نام خاصی است. آبادی یک نقطه‌ی جغرافیایی محسوب می‌شود و شامل اراضی کشاورزی و یا غیر کشاورزی و اماکن محل فعالیت یا سکونت انسان است. آبادی ممکن است یک ده، یک مزرعه، یک مکان، یک معدن و امثال آن باشد. به این ترتیب، نه تنها دهات، بلکه مزارع، قهوه‌خانه‌ها، معادن، ایستگاه‌های راه‌آهن و ... که دارای محدوده‌ی ثبتي یا عرفی مستقلی باشند نیز آبادی محسوب می‌شود.

جمعیت ساکن در نقاط شهری

منظور از جمعیت ساکن در نقاط شهری در هر یک از محدوده‌های بخش، شهرستان، استان یا کشور، جمعیت تمامی شهرهایی است که در همان محدوده قرار دارد و جمعیت هر شهر، عبارت است از مجموع تعداد اعضای همه خانوارهای معمولی ساکن، مؤسسه‌ای و گروهی که اقامتگاه معمولی آنان در زمان سرشماری در آن شهر واقع است.

جمعیت ساکن در نقاط روستایی

منظور از جمعیت ساکن در نقاط روستایی در هر یک از محدوده‌های دهستان، بخش، شهرستان، استان یا کشور، جمعیت تمامی آبادی‌هایی است که در همان محدوده قرار دارد و جمعیت هر آبادی، عبارت است از مجموع تعداد اعضای همه خانوارهای معمولی ساکن، مؤسسه‌ای و گروهی که اقامتگاه معمولی آنان در زمان سرشماری در آن آبادی واقع است.

سرپرست خانوار

منظور از سرپرست خانوار، عضوی از خانوار است که سایر اعضا او را به این عنوان می‌شناسند. لازم به ذکر است، سرپرست خانوار عضوی از خانوار است که معمولاً مسئولیت تأمین تمام یا بخش عمده‌ای از هزینه‌های خانوار یا تصمیم‌گیری در مورد آن را بر عهده دارد. سرپرست خانوار لزوماً مسن‌ترین عضو خانوار نیست و

می‌تواند زن یا مرد باشد و معمولاً بیش از ده سال سن دارد. بدیهی است که در خانوار یک نفره، تنها عضو خانوار، سرپرست خانوار محسوب می‌شود.

سن

منظور از سن، تعداد سال‌های کاملی است که از زمان تولد فرد گذشته است.

محل تولد

منظور از محل تولد، آبادی یا شهری است که در زمان تولد فرد، اقامتگاه معمولی مادر او در آن جا قرار داشته است.

مهاجران وارد شده

آن دسته از اعضای خانوارهای معمولی ساکن، گروهی و مؤسسه‌ای که شهر یا آبادی محل اقامت خود را در فاصله آبان ۱۳۸۵ تا آبان ۱۳۹۰ تغییر داده‌اند، مهاجر شناخته می‌شوند.

محل اقامت قبلی

منظور از آخرین اقامتگاه معمولی مهاجران وارد شده طی سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ به هر شهر یا آبادی، قبل از مهاجرت است. شهرستان و استان محل اقامت قبلی بر اساس محدوده‌ی فعلی تقسیمات کشوری و وضعیت شهر یا آبادی بودن آن بر اساس زمان ترک محل اقامت قبلی تعیین می‌شود.

مدت اقامت

منظور از مدت اقامت در همین شهر یا آبادی، مدت آخرین دوره اقامت پیوسته مختوم به زمان سرشماری فرد مهاجر در شهر یا آبادی محل سرشماری است.

علت مهاجرت

جستجوی کار: افرادی که قبل از ترک محل اقامت قبلی، بیکار بوده و برای پیدا کردن کار یا اشتغال به کار مشخص به شهر یا آبادی محل سرشماری وارد شده‌اند.

جستجوی کار بهتر: افرادی که قبل از ترک محل اقامت قبلی، دارای کار بوده‌اند و به منظور پیدا کردن کار بهتر (از نظر درآمد، شرایط کاری و ...) یا برای اشتغال به کار مشخص بهتر به شهر یا آبادی محل سرشماری وارد شده‌اند.

انتقال شغلی: افرادی که به علت انتقال شغلی در مشاغل مزد و حقوق بگیری محل اقامت قبلی خود را تغییر داده‌اند و به شهر یا آبادی محل سرشماری وارد شده‌اند.

تحصیل: افرادی که محل اقامت قبلی خود را به منظور تحصیل در شهر یا آبادی محل سرشماری تغییر داده‌اند.

پایان تحصیل: افرادی که به علت پایان تحصیل، محل اقامت قبلی خود را تغییر داده‌اند و به شهر یا آبادی محل سرشماری وارد شده‌اند، مانند دانشجویانی که پس از پایان تحصیلات به شهر یا آبادی خود برگشته‌اند.

انجام یا پایان خدمت وظیفه: افرادی که به منظور انجام خدمت وظیفه به شهر یا آبادی محل سرشماری وارد شده‌اند و یا به دلیل پایان خدمت وظیفه محل اقامت قبلی خود را ترک کرده و به شهر یا آبادی محل سرشماری وارد شده‌اند.

دستیابی به مسکن مناسب‌تر: آن دسته از افرادی که به دلیل دستیابی به مسکن مناسب‌تر (ارزان‌تر، با امکانات بهتر و ...) محل اقامت خود را تغییر داده‌اند.

پیروی از خانوار: آن دسته از افرادی که به دلیل پیروی از جابه جایی سایر اعضای خانوار، محل اقامت خود را تغییر داده‌اند. همچنین افرادی که به دلیل ازدواج، شهر یا آبادی محل اقامت خود را تغییر داده‌اند و به شهر یا آبادی محل سرشماری وارد شده‌اند نیز در این گروه قرار می‌گیرند.

سایر: تغییر محل اقامت فردی به علتی غیر از موارد مذکور باشد، مانند شرایط آب و هوایی، استفاده از امکانات بهتر، زندانی شدن و ... در این گروه به حساب می‌آید.

در حال تحصیل

فردی در حال تحصیل محسوب می‌شود که طبق برنامه‌های آموزش رسمی کشور جمهوری اسلامی ایران به تحصیل مشغول باشد. طلاب حوزه‌های علمیه، سوادآموزان نهضت سوادآموزی، افرادی که در خارج از کشور به تحصیل اشتغال دارند، نیز در حال تحصیل محسوب می‌شوند.

باسواد

افرادی که می‌توانند به فارسی یا هر زبان دیگری متن ساده‌ای را بخوانند و بنویسند. خواه مدرک رسمی داشته یا نداشته باشند، باسواد محسوب می‌شوند.

پایه، دوره یا مدرک تحصیلی

پایه، دوره یا مدرک تحصیلی برای افراد در حال تحصیل و افراد غیر محصل براساس سطوح، چارچوب‌ها و توصیه‌های طبقه‌بندی بین‌المللی سطوح آموزشی و رشته‌های تحصیلی^۱ (ISCED-97) و انطباق آن با نظام آموزشی کشور در گذشته و حال تنظیم شده است. مشروح مصادیق سطوح و دوره‌های تحصیلی در نشریه‌ی «طبقه‌بندی سطوح آموزشی و رشته‌های تحصیلی ایران بر اساس ISCED-97» موجود است.

گروه عمده‌ی رشته‌ی تحصیلی

با بررسی رشته‌های تحصیلی موجود در نظام آموزشی کشور و انطباق آن‌ها با طبقه‌بندی بین‌المللی سطوح آموزشی و رشته‌های تحصیلی (ISCED-97) به ۱۰ گروه بزرگ تقسیم شده است. هر یک از این گروه‌ها که در فهرست مزبور با یک عدد (کد) یک رقمی مشخص شده است، یک گروه عمده‌ی رشته‌ی تحصیلی نامیده می‌شود.

محل تحصیل

جمعیت محصل (داخل کشور) ۶ ساله و بیش‌تر ساکن، از نظر وضعیت محل تحصیل نسبت به محل اقامت (محل سرشماری) در یکی از دو گروه زیر قرار می‌گیرند:

در همین شهر یا آبادی: افرادی که محل تحصیل آنان در شهر یا آبادی محل سرشماری است.

در شهر یا آبادی دیگر: افرادی که محل تحصیل آنان در شهر یا آبادی دیگری غیر از شهر یا آبادی محل سرشماری است.

کار

آن دسته از فعالیت‌های اقتصادی (فکری یا بدنی) است که به منظور کسب درآمد (نقدی یا غیرنقدی) انجام شود و هدف آن تولید کالا یا ارائه‌ی خدمت باشد. همچنین فعالیت افراد زیر کار محسوب می‌شود:

- افرادی که در حال انجام خدمت وظیفه هستند.
- افرادی که خدمت در بسیج شغل آنان محسوب می‌شود و از این بابت مزد و حقوق دریافت می‌کنند.
- افرادی که به منظور کسب درآمد یا سود، در محل سکونت، کارهای خدماتی یا تولیدی نظیر قالی‌بافی، خیاطی، آرایشگری، تایپ، تدریس خصوصی، تعمیر وسایل برقی، نگهداری از کودک یا فرد سالخورده و ... انجام می‌دهند.
- افرادی که برای تولید کالاهای بادوام به فعالیت‌هایی نظیر قالی‌بافی، گلیم‌بافی، حصیربافی، خیاطی و ... برای مصرف خود یا خانوار خود مشغول هستند.

^۱ International Standard Classification of Education- 1997

- افرادی که در حال ساختن، بازسازی یا تعمیر اساسی منزل خود هستند.
- افرادی که به عنوان کارآموز، کاری در ارتباط با فعالیت محل کارآموزی انجام می‌دهند، یعنی به طور مستقیم در تولید کالا یا خدمت سهیم هستند، اعم از آن‌که مزد و حقوق دریافت کنند یا مزد و حقوق دریافت نکنند.
- زنان یا مردانی که در فعالیت‌های کشاورزی مانند زراعت، باغداری، دامداری، ماهیگیری و... مشغول به کار هستند.

وضع فعالیت

وضع فعالیت افراد در ۷ روز پیش از مراجعه‌ی مأمور سرشماری مورد نظر بوده است. هر یک از افراد از این نظر و با توجه به تعریف کار، در یکی از گروه‌های زیر قرار می‌گیرند:

شاغل: فردی که مطابق با تعریف کار و مصادیق آن در ۷ روز پیش از مراجعه‌ی مأمور سرشماری حدّ اقل یک ساعت کار کرده، هرچند در شغل معمولی خود کار نکرده باشد، شاغل محسوب می‌شود. علاوه بر این، افراد دارای شرایط زیر نیز شاغل به حساب می‌آیند:

- افرادی که در فعالیت‌های کشاورزی برای خود کار می‌کنند و به دلیل فصلی بودن کارشان در ۷ روز گذشته کار نکرده‌اند.
- افرادی که دارای شغلی هستند ولی در ۷ روز پیش از مراجعه‌ی مأمور سرشماری حدّ اقل یک ساعت کار نکرده‌اند.
- افرادی که به دلیل نوبتی بودن کارشان در ۷ روز گذشته سرکار خود نرفته‌اند.
- افرادی که به دلیل مرخصی، تعطیلات، بیماری، مسافرت و ... در ۷ روز گذشته سرکار خود نرفته‌اند.
- افرادی که به دلایلی نظیر تغییرات موقت سازمانی یا خرابی دستگاه‌ها و ماشین‌آلات، نداشتن مشتری یا سفارش کار به طور موقت سرکار نرفته‌اند.
- افرادی که از کار خود معلق شده‌اند، ولی پیوند رسمی شغلی دارند.

بیکار: افرادی که در ۷ روز پیش از مراجعه‌ی مأمور سرشماری حدّ اقل یک ساعت کار نکرده‌اند و دارای شغلی نیز نبوده‌اند، در صورت داشتن ۲ شرط زیر بیکار محسوب می‌شوند:

- ۱- افرادی که در ۳۰ روز گذشته برای جستجوی کار، اقدامات مشخصی را نظیر ثبت نام یا پیگیری در مؤسسات کاریابی، پرس‌وجو از دوستان، تماس با کارفرمایان، مطالعه‌ی آگهی‌های استخدامی و ... انجام داده باشند.
- ۲- آماده به کار باشند، یعنی طی یک دوره‌ی ۱۵ روزه شامل ۷ روز گذشته و ۷ روز آینده آمادگی شروع به کار را داشته باشند.

همچنین افراد دارای شرایط زیر، بیکار محسوب می‌شوند:

- برای افرادی که در انتظار شروع کار جدید هستند، یعنی برای آنان کاری مهیا شده و قرار است به آن کار مشغول شوند و به این دلیل در جستجوی کار نبوده‌اند.
- برای افرادی که در انتظار بازگشت به کار قبلی هستند، یعنی قبلاً دارای کار بوده و به دلایلی کار خود را از دست داده و پیوند رسمی شغلی ندارند ولی در انتظار بازگشت به شغل خود به سر می‌برند.

محصل: افرادی که طبق برنامه‌های آموزش رسمی کشور در حال تحصیل هستند یا در خارج از کشور مشغول به تحصیل هستند.

خانه‌دار: افرادی که شاغل، بیکار و محصل محسوب نمی‌شوند و مشغول انجام وظایف خانه‌داری بوده‌اند. داشتن درآمد بدون کار: افرادی که شاغل، بیکار و محصل محسوب نمی‌شوند و دارای درآمد حاصل از بازنشستگی، املاک و مستغلات، سود سهام و سپرده‌ها و ... هستند، دارای درآمد بدون کار محسوب می‌شوند.

سایر: افرادی که هیچ یک از وضعیت‌های فوق را نداشته‌اند، مانند افرادی که برای شرکت در کنکور آماده می‌شوند، سالمندان و ... در این گروه قرار می‌گیرند.

شغل

نوع کاری است (مطابق با تعریف کار و مصادیق آن) که توسط فرد در طول ۷ روز گذشته انجام شده است. در مورد افراد غایب موقت از کار، شغل، نوع کاری است که توسط فرد در زمان اشتغال به کار انجام می‌شود.

گروه عمده‌ی شغلی

با بررسی مشاغل موجود در کشور و انطباق آن‌ها با طبقه‌بندی بین‌المللی مشاغل (ISCO-88)^۲ تمامی مشاغل به ۱۰ گروه بزرگ تقسیم شده است. هر یک از این گروه‌ها که در فهرست مربوط با یک عدد (کد) یک رقمی مشخص شده است، گروه عمده‌ی شغلی نامیده می‌شود.

گروه عمده‌ی فعالیت

تمامی فعالیت‌های اقتصادی موجود در کشور با توجه به طبقه‌بندی فعالیت‌های اقتصادی (ISIC4)^۳ در ۱۸ گروه بزرگ طبقه‌بندی شده است. هر یک از این گروه‌ها که در فهرست مربوط با یک حرف مشخص شده است، «گروه عمده‌ی فعالیت» به حساب می‌آید.

^۲International Standard Classification of Occupations-1988

^۳International Standard Industrial Classification of All Economic Activities, Third Version- 1990

وضع شغلی

کارفرما: به کسی گفته می‌شود که برای انجام فعالیت‌های شغلی خود حدّ اقل یک نفر مزد و حقوق‌بگیر در استخدام داشته باشد. در این زمینه توجه داشته باشید:

- کسانی که در انجام فعالیت‌های شغلی خود، فقط از کارکنان فامیلی بدون مزد استفاده می‌کنند، کارفرما به حساب نمی‌آیند.

- افرادی که خود مزد و حقوق‌بگیر هستند، هر چند که یک یا چند نفر زیر نظر آنان به کار اشتغال داشته باشند، کارفرما شناخته نمی‌شوند. مثلاً کارکنان دولت در هر مقامی که باشند، کارفرما شناخته نمی‌شوند.

کارکن مستقل: کسی که برای انجام فعالیت‌های شغلی خود مزد و حقوق‌بگیری، در استخدام نداشته باشد و خود نیز مزد و حقوق نگیرد.

مزد و حقوق‌بگیر بخش عمومی: افرادی که در وزارتخانه‌ها، مؤسسات، سازمان‌ها و شرکت‌های دولتی و نهادهای انقلاب اسلامی و همچنین دیگر مؤسسات عمومی مانند بانک‌های عمومی و شهرداری‌ها کار می‌کنند و در مقابل کاری که انجام می‌دهند مزد و حقوق (نقدی و یا غیرنقدی) دریافت می‌کنند. مانند کارکنان وزارت آموزش و پرورش، کارکنان بانک ملی و افسران نیروی انتظامی.

مزد و حقوق‌بگیر بخش خصوصی: فردی که با دریافت مزد و حقوق (نقدی و یا غیرنقدی) برای افراد یا مؤسسات خصوصی کار می‌کند. مانند مدیر عامل شرکت ساختمانی خصوصی، مربی مهد کودک خصوصی، حسابدار بیمارستان خصوصی، شاگرد بنا، صندوق‌دار بانک خصوصی و ...

کارکن فامیلی بدون مزد: فردی را که برای یکی از اعضای خانوار خود که با وی نسبت خویشاوندی نیز دارد، کار می‌کند و از این بابت مزد و حقوق دریافت نمی‌کند، کارکن فامیلی بدون مزد به حساب می‌آید.

محل کار

جمعیت شاغل ۱۰ ساله و بیش‌تر ساکن، از نظر وضعیت محل کار نسبت به محل اقامت در یکی از دو گروه زیر قرار می‌گیرند:

در همین شهر یا آبادی: افرادی که محل کار آنان در شهر یا آبادی محل سرشماری است.

در شهر یا آبادی دیگر: افرادی که محل کار آنان در شهر یا آبادی دیگری غیر از شهر یا آبادی محل سرشماری است.

جمعیت شناور

افرادی که محل کار یا تحصیل آنان، خارج از شهر یا آبادی محل اقامتشان باشد، جمعیت شناور نامیده می‌شوند.

وضع زناشویی

دارای همسر: زنان یا مردانی که عقد کرده‌اند (دائم یا موقت)، حتی اگر زندگی مشترک را آغاز نکرده باشند، دارای همسر به حساب می‌آیند.

بی‌همسر به دلیل فوت همسر: زنان یا مردانی که همسرشان فوت کرده است و تا زمان سرشماری، مجدداً ازدواج نکرده‌اند.

بی‌همسر به دلیل طلاق: برای کسانی که از همسر خود به دلیل طلاق جدا شده و تا زمان سرشماری، مجدداً ازدواج نکرده‌اند.

هرگز ازدواج نکرده: زنان یا مردانی که تا زمان سرشماری هرگز ازدواج نکرده‌اند. زنان یا مردانی که نامزد شده ولی هنوز عقد نکرده‌اند در این گروه قرار می‌گیرند.

خودروی سبک

منظور از خودروی سبک، سواری، وانت (یک یا دو کابینه) و ... بوده و شامل اتوبوس و مینی بوس نمی‌شود.

استفاده از اینترنت

منظور فردی است که در ۱۲ ماه گذشته حدّ اقل یک بار در محل سکونت، محل کار، محل تحصیل، کافی‌نت و سایر مکان‌ها از اینترنت استفاده کرده است.

چاه، چشمه، قنات و آب انبار بهسازی شده

منظور از بهسازی، اقداماتی است که به منظور حفظ یا بهبود کیفیت آب هر یک از منابع یاد شده، صورت می‌گیرد. مانند تعمیر و بازسازی فضای داخلی و خارجی چاه یا قنات، پاکسازی نهرهای متصل به آن و اقدامات مختلف برای جلوگیری از ورود آلودگی به این منابع یا تصفیه آب آن‌ها.

واحد مسکونی

مکانی است که در زمان سرشماری یک یا چند خانوار در آن سکونت دارد. منظور از مکان، فضا یا محوطه‌ی محصور است که یک یا چند ورودی مستقل به معبر عمومی (کوچه، خیابان، بازار، میدان و ...) یا معبر اختصاصی (راهروی مشترک، راه پله مشترک و ...) داشته باشد.

نوع محل سکونت خانوار

واحد مسکونی آپارتمانی: واحد مستقلی از یک آپارتمان است که شامل یک یا چند اتاق، آشپزخانه و سرویس بهداشتی می‌شود و به طور معمول، ورودی آن به راهرو یا راه پله‌ی مشترک باز می‌شود.

واحد مسکونی غیرآپارتمانی (خانه‌ی معمولی): به طور مرسوم، بنای یک یا دو طبقه‌ای است که برای سکونت یک خانوار ساخته شده است و ورودی آن غالباً در معبر عمومی قرار دارد و در بیشتر موارد دارای حیاط است.

چادر: چادر معمولاً از پارچه‌ی پشمی، نخی یا مویی، نایلون، برزنت و امثال آن ساخته شده است که به کمک تیرک‌های چوبی یا فلزی و طناب بر پا می‌شود.

کپر: کپر از حصیر و گاهی همراه با گل یا خشت ساخته می‌شود. برای خانوارهایی که در کپر زندگی می‌کنند. **آلونک، زاغه یا موارد مشابه:** برای خانوارهایی که در شهرها یا اطراف شهرها در خانه‌هایی که از سرهم‌بندی مصالحی نظیر حلبی، نایلون، برزنت و ... ساخته شده است و به نام آلونک معروف است، زندگی می‌کنند. برخی از خانوارها در محلی که در دیواره‌ی گودها یا تپه‌ها کنده شده و در ساختمان آن مصالح زیادی به کار نرفته است زندگی می‌کنند. محل‌هایی مانند غار، تنه درخت و ... در صورتی که مورد استفاده‌ی خانوار برای سکونت باشند، در این گروه قرار می‌گیرند.

سایر: خانوارهایی که محل سکونت آن‌ها با هیچ یک از موارد فوق مطابقت نداشته باشد، مانند خانوارهایی که در مسافرخانه، هتل، کاراوان و ... زندگی می‌کنند و محل اقامت دیگری ندارند در این گروه قرار می‌گیرند.

نحوه‌ی تصرف محل سکونت

اطلاعات مربوط به نحوه‌ی تصرف محل سکونت خانوار در قالب طبقه‌بندی زیر گردآوری شده است:

ملکی زمین و بنا (عرصه و اعیان): خانوارهایی که مالک زمین و بنای (عرصه و اعیان) واحد مسکونی خود هستند.

ملکی بنا (اعیان): خانوارهایی که فقط مالک بنای محل سکونت خود هستند ولی صاحب زمین آن نیستند.

استیجاری: خانوارهایی که محل سکونت خود را اجاره کرده‌اند و اجاره‌بها پرداخت می‌کنند. اجاره‌بها ممکن است به صورت نقدی یا غیرنقدی باشد. همچنین ممکن است، تصرف واحد مسکونی به صورت رهن کامل یا به صورت اجاره همراه با پرداخت ودیعه صورت گرفته باشد.

در برابر خدمت: برای خانوارهایی که محل سکونت خود را در مقابل کار یک یا چند نفر از اعضای خانوار تصرف کرده‌اند، حتی ممکن است مبلغی هم به طور ماهانه بپردازند.

رایگان: برای خانوارهایی که محل سکونت خود را به طور رایگان در اختیار دارند و در برابر استفاده از آن هیچ‌گونه پرداختی (نقدی یا غیرنقدی) ندارند، مانند خانوارهایی که محل سکونت خود را از طرف بنیادهای خیریه، نهادها یا خانوارهای دیگر و بدون پرداخت وجهی در اختیار گرفته‌اند.

سایر: اگر نحوه‌ی تصرف محل سکونت خانوار با هیچ‌یک از موارد پنج‌گانه‌ی فوق قابل انطباق نباشد، در این گروه قرار می‌گیرد.

مساحت زیربنای واحد مسکونی

منظور از مساحت زیربنای واحد مسکونی، مجموع سطوح ساخته شده‌ی مسقف در بنای واحد مسکونی از قبیل اتاق، آشپزخانه، حمام، توالت، انباری، صندوق‌خانه، پستو و ... است. در واحدهای مسکونی آپارتمانی منظور از مساحت زیربنا، مساحت زیربنای خالص آپارتمان بدون در نظر گرفتن مشاعات (پارکینگ، پیلوت، راهرو یا راه پله‌ی مشترک و ...) است.

در این‌گونه واحدها فضاهای مستقل مربوط به آپارتمان، حتی اگر بیرون از آن واقع باشد، مانند انباری، در مساحت زیربنا منظور می‌شود. در واحدهای مسکونی غیرآپارتمانی، مساحت تمام سطوح ساخته شده شامل راهروها، راه‌پله، خریشته و ... در محاسبه‌ی مساحت زیربنا منظور می‌شود.

در مناطق روستایی، فضاهایی را که در محل سکونت خانوار به منظور فعالیت‌های مرتبط با کشاورزی یا نگهداری و پرورش دام و طیور پیش‌بینی شده است مانند انبار وسایل کشاورزی، طویله، کاهدانی و ... در مساحت زیربنای واحد مسکونی منظور نمی‌شود.

اسکلت

منظور از اسکلت بنای واحد مسکونی، مجموعه‌ی متصل نگهدارنده‌ی (پایه‌ها یا ستون‌ها و تیرها و ...) بنای واحد مسکونی است. واحدهای مسکونی از نظر نوع اسکلت در یکی از سه گروه زیر قرار می‌گیرند:

اسکلت فلزی: چنانچه اسکلت بنا با تیرآهن برپا شده است. در این شیوه‌ی ساخت، تیرآهن‌های به کار رفته به یکدیگر متصل شده و اسکلتی یکپارچه را تشکیل داده است که بار بنا را تحمل می‌کند.

بتن آرمه: در این حالت اسکلت بنا از بتن آرمه (بتن همراه با آرماتور و میلگرد) ساخته شده است و این اسکلت باربنا را تحمل می‌کند.

سایر: در صورتی که اسکلت بنای واحد مسکونی با دو مورد فوق مطابقت نداشته باشد در این گروه قرار می‌گیرد. مانند بناهایی که فقط در سقف آن‌ها آهن یا تیرچه بلوک به کار رفته و دارای دیوارهای باربر هستند.

مصالح عمده‌ی به‌کار رفته در بنای واحد مسکونی

آن دسته از واحدهای مسکونی که از نظر نوع اسکلت در گروه سایر قرار گرفته‌اند از نظر نوع مصالح عمده‌ی بکار رفته در دیوارها و سقف (به جز روکار ساختمان) در گروه‌های زیر طبقه‌بندی می‌شوند:

آجر و آهن یا سنگ و آهن: در بناهایی که با آجر و آهن یا سنگ و آهن ساخته شده است، سقف از تیرآهن و آجر یا تیرچه بلوک و دیوارها از آجر یا سنگ است و دیوارها (به جای ستون‌های آهنی در بناهای دارای اسکلت فلزی) بار ساختمان را تحمل می‌کند.

آجر و چوب یا سنگ و چوب: در بناهایی که با آجر و چوب یا سنگ و چوب ساخته شده است، سقف از تیرچوبی و تخته و آجر و دیوارهای باربر از آجر یا سنگ است که در نتیجه از محل اتصال تیرها با دیوارها، سنگینی سقف به دیوارها منتقل می‌شود و دیوارها بار بنا را تحمل می‌کنند.

بلوک سیمانی (با هر نوع سقف): در این نوع بناها، در دیوارها از بلوک سیمانی استفاده شده است. در سقف این نوع بناها از آهن، تیرچه و بلوک یا از چوب استفاده می‌شود.

تمام آجر یا سنگ و آجر: در دیوار و سقف این بناها به طور عمده از آجر، یا سنگ و آجر به صورت توأم استفاده می‌شود. شیوه‌ی ساخت سقف به صورتی است که عدم استفاده از تیرآهن یا چوب را امکان‌پذیر می‌سازد مانند سقف گنبدی.

تمام چوب: در این نوع بناها که بیش‌تر در مناطق با آب و هوای مرطوب رایج است، به طور عمده چوب در اشکال مختلف، مصالح عمده‌ی به‌کار رفته در ساخت بنا را تشکیل می‌دهد.

خشت و چوب: مهم‌ترین مصالح ساختمانی به‌کار رفته در بناهایی که با خشت و چوب ساخته شده‌اند، خشت است. در این بناها، در سقف از خشت و چوب و در دیوارها از خشت یا خشت و چوب به صورت توأم استفاده می‌شود.

خشت و گل: بناهای خشت و گلی، به طور عمده با خشت ساخته شده‌اند و گل به عنوان ملات و نگاهدارنده‌ی خشت‌ها بر روی هم، در آن به کار رفته است.

سایر: اگر مصالح عمده‌ی به‌کار رفته در واحد مسکونی با هیچ یک از انواع مذکور مطابقت نداشته باشد در این گروه قرار می‌گیرد.

محل دفع پساب (فاضلاب) واحد مسکونی

شبکه‌ی عمومی فاضلاب: واحدهای مسکونی که پساب آن‌ها متصل به شبکه‌ی عمومی فاضلاب شهر یا آبادی مورد سرشماری است و از آن طریق دفع می‌شود.

شبکه‌ی اختصاصی: واحدهای مسکونی که پساب آن‌ها متصل به شبکه‌ی اختصاصی یعنی شبکه‌ی مربوط به شهرک، مجتمع و نظایر آن است و به این طریق دفع می‌شود.

چاه جذبی: تمام یا بخشی از پساب اغلب واحدهای مسکونی به ویژه در نقاط شهری کشور، از طریق ورود به چاه یا چاه‌هایی که معمولاً در هنگام احداث ساختمان حفر می‌شود و تحت عنوان چاه جذبی معروف است، دفع می‌شود.

مخزن ویژه‌ی فاضلاب (سپتیک تانک): در تعدادی از واحدهای مسکونی نقاط شهری که به‌طور معمول در مجموعه‌های بلند مرتبه و برج‌ها قرار دارند، پساب از طریق ورود به مخزن ویژه‌ای که در ساختمان به همین منظور تعبیه شده و به سپتیک تانک معروف است، دفع می‌شود. این نوع مخازن به صورت زهکش‌دار یا بدون زهکش در ساختمان پیش‌بینی می‌شوند و قابل تخلیه هستند.

محیط اطراف: مواردی که فاضلاب از واحد مسکونی خارج شده و با ورود به محیط اطراف، در سطح کوچه، خیابان، مسیل، جدول بندی و نهرهای خیابان، رودخانه، اراضی و مزارع اطراف جاری و به این ترتیب دفع می‌شود.

سایر: شامل مواردی است که شیوه دفع فاضلاب آن‌ها با هیچ یک از موارد فوق مطابقت ندارد.

شاخص‌ها

نسبت جنسی

نسبت جنسی عبارت است از نسبت تعداد مردان به زنان که به صورت درصد بیان می‌شود.

$$\text{نسبت جنسی} = \frac{\text{تعداد مردان}}{\text{تعداد زنان}} \times 100$$

میانگین سنی

میانگین سنی، متوسط سن افراد یک جامعه است و از تقسیم کردن مجموع حاصل ضرب‌های هر یک از سنین منفرد در فراوانی افراد در آن سن، به کل جمعیت حاصل می‌شود، یعنی:

$$\text{میانگین سنی} = \frac{\sum_{i=0}^{\omega} i \times F_i}{\sum_{i=0}^{\omega} F_i}$$

که در آن $i = 0, 1, 2, \dots$ عبارت از سنین منفرد و F_i تعداد افراد در سن i است.

متوسط بعد خانوار

متوسط بعد خانوار عبارت است از متوسط تعداد افراد در خانوار و از تقسیم تعداد جمعیت به تعداد کل خانوار حاصل می‌شود.

$$\text{متوسط بعد خانوار} = \frac{\text{جمعیت}}{\text{تعداد خانوار}}$$

نسبت باسوادی

عبارت است از نسبت تعداد افراد باسواد به جمعیت ۶ ساله و بیش‌تر که به صورت درصد بیان می‌شود:

$$\text{نسبت باسوادی} = \frac{\text{جمعیت باسواد}}{\text{جمعیت ۶ ساله و بیش‌تر}} \times 100$$

این نسبت در هر سن یا گروه از تقسیم تعداد افراد باسواد به کل جمعیت (۶ ساله و بیش‌تر) در آن سن یا گروه سنی به دست آمده و به صورت درصد بیان می‌شود.

نرخ فعالیت

عبارت است از نسبت تعداد جمعیت فعال (شاغل و بیکار) به جمعیت ده ساله و بیش‌تر.

$$\text{نرخ فعالیت} = \frac{\text{جمعیت فعال (شاغل و بیکار)}}{\text{جمعیت ده ساله و بیش‌تر}} \times 100$$

این میزان در هر سن یا گروه از تقسیم جمعیت فعال (شاغل و بیکار) به کل جمعیت (۱۰ ساله و بیش‌تر) در آن سن یا گروه به دست آمده و به صورت درصد بیان می‌شود.

نرخ بیکاری

عبارت است از نسبت تعداد جمعیت بیکار به جمعیت فعال ۱۰ ساله و بیش‌تر.

$$\text{نرخ بیکاری} = \frac{\text{جمعیت بیکار}}{\text{جمعیت فعال}} \times 100$$

این میزان در هر سن یا گروه از تقسیم تعداد جمعیت بیکار به جمعیت فعال (۱۰ ساله و بیشتر) در آن سن یا گروه به دست آمده و به صورت درصد بیان می‌شود.

متوسط مساحت زیربنا

متوسط مساحت زیربنا با استفاده از رابطه زیر محاسبه شده است:

$$\text{متوسط مساحت زیربنا} = \frac{\sum_{i=1}^n h_i \bar{x}_i}{H}$$

در این رابطه:

h_i : تعداد واحدهای مسکونی معمولی طبقه i ام

n : تعداد گروه بندی انجام شده در مساحت زیربنا

\bar{x}_i : متوسط مساحت زیربنای طبقه i ام

H : تعداد کل واحدهای مسکونی معمولی

درصد جمعیت شناور

عبارت است از نسبت جمعیت شناور به جمعیت شاغل یا محصل داخل کشور.

$$\text{درصد جمعیت شناور} = \frac{\text{جمعیت شناور}}{\text{جمعیت محصل (داخل کشور) یا شاغل}} \times 100$$

متوسط رشد سالانه‌ی جمعیت

متوسط رشد سالانه‌ی جمعیت طی یک دوره‌ی n ساله، که به صورت درصد بیان می‌شود، از رابطه‌ی زیر به دست می‌آید:

$$\text{متوسط رشد سالانه‌ی جمعیت} = \left(\sqrt[n]{\frac{P_n}{P_0}} - 1 \right) \times 100$$

که در آن:

P_0 : جمعیت ابتدای دوره

P_n : جمعیت انتهای دوره

n : فاصله زمانی بین ابتدا و انتهای دوره بر حسب سال

فصل ۲

جمعیت و خانوار

شهر تهران در آبان ۱۳۹۰ دارای ۸,۱۵۴,۰۵۱ نفر جمعیت و ۲,۵۹۷,۷۳۱ خانوار بوده است که جمعیت آن نسبت به سال ۱۳۸۵، ۴/۵ درصد رشد داشته است. متوسط رشد سالانه‌ی جمعیت شهر تهران طی سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰، ۰/۸۸ درصد بوده است.

۴,۰۵۹,۳۰۱ نفر از جمعیت تهران را مردان و ۴,۰۹۴,۷۵۰ را زنان تشکیل می‌دهند، نسبت جنسی شهر تهران ۹۹/۱ است که نسبت به سال ۱۳۸۵ (۱۰۴/۴) به میزان ۵/۳ کاهش داشته است. بیش‌ترین نسبت جنسی مربوط به منطقه ۱۸ به اندازه‌ی ۱۰۴/۱ و کم‌ترین آن با ۸۹/۸ مربوط به منطقه ۳ است.

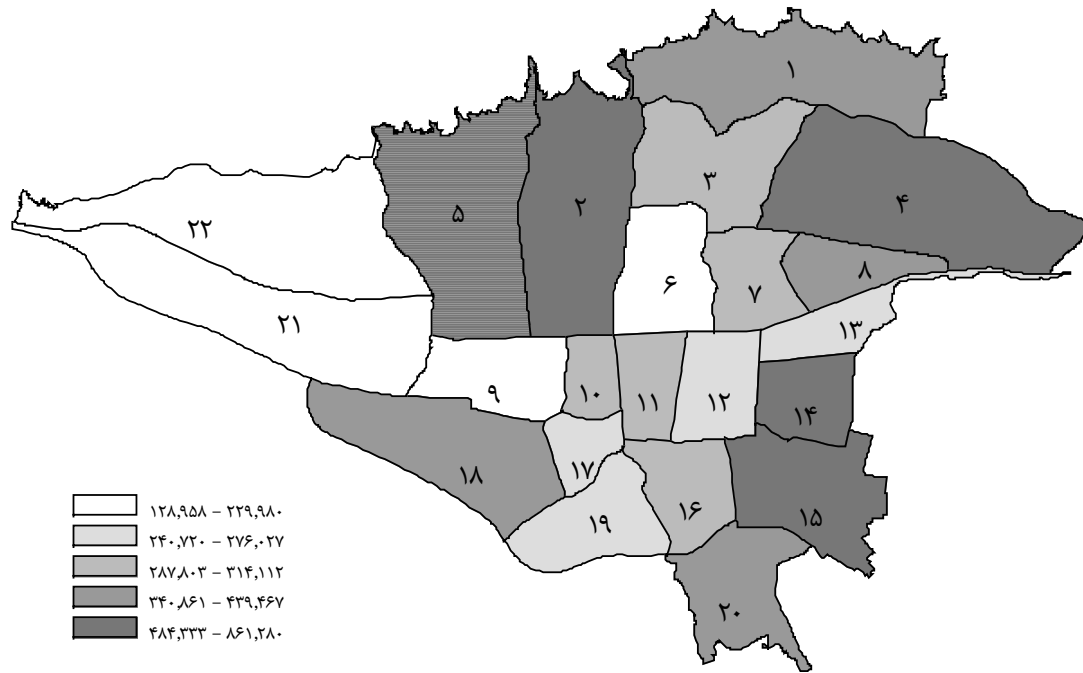
متوسط بعد خانوارهای معمولی ساکن شهر تهران ۳/۱ است که نسبت به سال ۱۳۸۵ (۳/۴)، ۰/۳ کاهش دارد. خانوارهای مناطق ۱۹ و ۷ با متوسط بعد ۳/۵ و ۲/۸ به ترتیب بزرگ‌ترین و کوچک‌ترین بعد خانوار را دارا هستند.

جدول ۱-۲- توزیع جمعیت و خانوار شهر تهران به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰

مؤسسه‌ای	خانوار			جمعیت			منطقه
	گروهی	معمولی ساکن	جمع	زن	مرد	مردوزن	
۵۰۴	۸,۷۵۷	۲,۵۸۸,۴۷۰	۲,۵۹۷,۷۳۱	۴,۰۹۴,۷۵۰	۴,۰۵۹,۳۰۱	۸,۱۵۴,۰۵۱	شهر تهران
۴۳	۵۰۵	۱۴۰,۸۷۸	۱۴۱,۴۲۶	۲۲۳,۴۵۶	۲۱۶,۰۱۱	۴۳۹,۴۶۷	منطقه ۱
۳۵	۶۴۹	۲۰۵,۱۹۹	۲۰۵,۸۸۳	۳۲۰,۰۸۷	۳۱۲,۸۳۰	۶۳۲,۹۱۷	منطقه ۲
۱۹	۲۶۶	۱۰۵,۷۶۱	۱۰۶,۰۴۶	۱۶۵,۴۹۱	۱۴۸,۶۲۱	۳۱۴,۱۱۲	منطقه ۳
۳۵	۸۷۵	۲۷۰,۰۳۸	۲۷۰,۹۴۸	۴۳۱,۳۷۷	۴۲۹,۹۰۳	۸۶۱,۲۸۰	منطقه ۴
۲۱	۸۲۱	۲۵۴,۴۹۱	۲۵۵,۳۳۳	۴۰۲,۴۵۳	۳۹۱,۲۹۷	۷۹۳,۷۵۰	منطقه ۵
۱۵۷	۴۸۳	۷۲,۵۷۲	۷۳,۲۱۲	۱۱۹,۲۲۹	۱۱۰,۷۵۱	۲۲۹,۹۸۰	منطقه ۶
۲۲	۵۴۴	۱۰۸,۱۶۲	۱۰۸,۷۲۸	۱۵۹,۷۲۰	۱۵۰,۰۲۵	۳۰۹,۷۴۵	منطقه ۷
۷	۴۱۷	۱۲۵,۳۳۳	۱۲۵,۷۵۷	۱۹۲,۶۰۳	۱۸۵,۵۱۵	۳۷۸,۱۱۸	منطقه ۸
۱۳	۲۹۹	۵۰,۲۷۹	۵۰,۵۹۱	۷۷,۷۷۲	۸۰,۷۴۴	۱۵۸,۵۱۶	منطقه ۹
۹	۶۱۷	۱۰۴,۰۹۴	۱۰۴,۷۲۰	۱۵۲,۸۰۲	۱۵۰,۰۵۰	۳۰۲,۸۵۲	منطقه ۱۰
۱۷	۴۷۶	۹۸,۰۶۳	۹۸,۵۵۶	۱۴۶,۰۰۷	۱۴۲,۸۷۷	۲۸۸,۸۸۴	منطقه ۱۱
۳۳	۴۸۰	۷۶,۱۱۵	۷۶,۶۲۸	۱۱۸,۵۷۹	۱۲۲,۱۴۱	۲۴۰,۷۲۰	منطقه ۱۲
۷	۳۳۳	۸۹,۲۴۲	۸۹,۵۸۲	۱۳۹,۳۲۱	۱۳۶,۷۰۶	۲۷۶,۰۲۷	منطقه ۱۳
۲۷	۴۳۴	۱۵۳,۱۸۸	۱۵۳,۶۴۹	۲۴۰,۲۱۱	۲۴۴,۱۲۲	۴۸۴,۳۳۳	منطقه ۱۴
۱۵	۴۸۵	۱۹۲,۱۱۰	۱۹۲,۶۱۰	۳۱۳,۴۲۷	۳۲۵,۳۱۳	۶۳۸,۷۴۰	منطقه ۱۵
۹	۱۹۵	۸۹,۷۲۴	۸۹,۹۲۸	۱۴۳,۲۲۵	۱۴۴,۵۷۸	۲۸۷,۸۰۳	منطقه ۱۶
۱	۱۵۸	۷۵,۷۱۳	۷۵,۸۷۲	۱۲۳,۲۲۵	۱۲۵,۳۶۴	۲۴۸,۵۸۹	منطقه ۱۷
۳	۱۸۱	۱۱۴,۹۶۷	۱۱۵,۱۵۱	۱۹۱,۷۴۵	۱۹۹,۶۲۳	۳۹۱,۳۶۸	منطقه ۱۸
۷	۹۳	۷۰,۲۴۹	۷۰,۳۴۹	۱۱۹,۸۶۹	۱۲۴,۴۸۱	۲۴۴,۳۵۰	منطقه ۱۹
۸	۱۲۸	۱۰۴,۱۳۹	۱۰۴,۲۷۵	۱۷۰,۰۰۲	۱۷۰,۸۵۹	۳۴۰,۸۶۱	منطقه ۲۰
۸	۱۲۳	۵۰,۲۵۰	۵۰,۳۸۱	۸۰,۶۶۷	۸۲,۰۱۴	۱۶۲,۶۸۱	منطقه ۲۱
۸	۱۹۵	۳۷,۹۰۳	۳۸,۱۰۶	۶۳,۴۸۲	۶۵,۴۷۶	۱۲۸,۹۵۸	منطقه ۲۲

در آبان ۱۳۹۰ منطقه ۴ با ۸۶۱,۲۸۰ نفر و منطقه ۲۲ با ۱۲۸,۹۵۸ نفر به ترتیب پرجمعیت‌ترین و کم‌جمعیت‌ترین مناطق شهر تهران بودند. در سال‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ نیز این دو منطقه بیش‌ترین و کم‌ترین جمعیت را داشته‌اند.

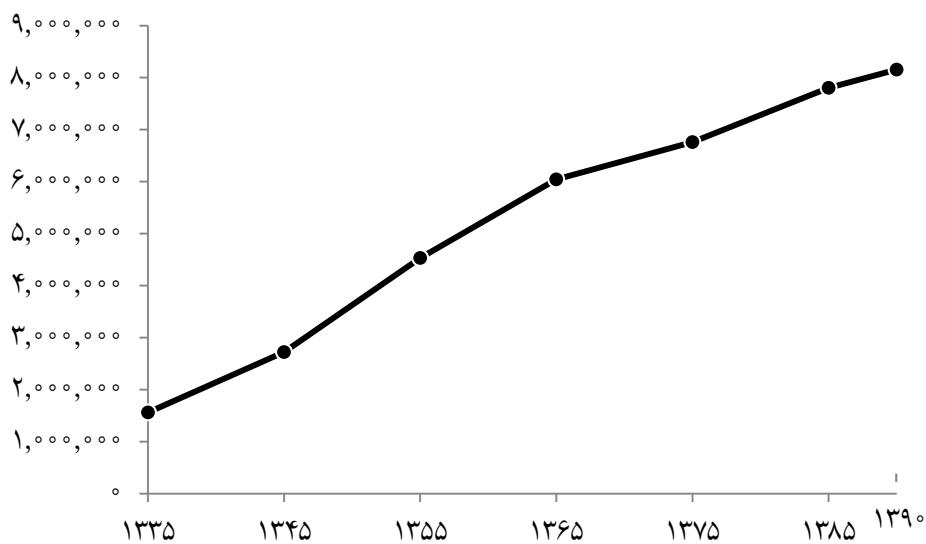
تهران در سال ۱۳۹۰، دارای ۵۰۴ خانوار مؤسسه‌ای بوده که نسبت به سال ۱۳۸۵ (با ۸۷۴ خانوار مؤسسه‌ای) کاهش قابل ملاحظه‌ای داشته است. در سال ۱۳۹۰ منطقه ۶ با ۱۵۷ خانوار و منطقه ۱۷ با ۱ خانوار به ترتیب بیش‌ترین و کم‌ترین خانوار مؤسسه‌ای را دارا بودند.

شکل ۱-۲- جمعیت شهر تهران به تفکیک مناطق شهرداری در سال ۱۳۹۰

جدول ۲-۲- جمعیت شهر تهران از سال ۱۳۳۵ تا ۱۳۹۰

سال	جمعیت	متوسط رشد سالانه (درصد)
۱۳۹۰	۸,۱۵۴,۰۵۱	۰٫۹
۱۳۸۵	۷,۸۰۳,۸۸۳	۱٫۴
۱۳۷۵	۶,۷۵۸,۸۴۵	۱٫۱
۱۳۶۵	۶,۰۴۲,۵۸۴	۲٫۹
۱۳۵۵	۴,۵۳۰,۲۲۳	۵٫۲
۱۳۴۵	۲,۷۱۹,۷۳۰	۵٫۷
۱۳۳۵	۱,۵۶۰,۹۳۴	

شکل ۲-۲- جمعیت شهر تهران از سال ۱۳۳۵ تا ۱۳۹۰